

Анализ на прилагането на принципа на случайния подбор при разпределение на съдебни дела¹

Чл. 9. (1) Разпределението на делата и преписките в органите на съдебната власт се извършва на принципа на случайния подбор чрез електронно разпределение съобразно поредността на постъпването им.

(2) (Доп. - ДВ, бр. 109 от 2008 г., изм. - ДВ, бр. 1 от 2011 г., в сила от 04.01.2011 г.) Принципът на случайния подбор при разпределението на делата в съдилищата се прилага в рамките на колегиите или отделенията, а в прокуратурата и Националната следствена служба - в рамките на отделите.²

I. РЕЗЮМЕ

Анализът по темата показва, че не е абсолютизиран принципът на случайния подбор при разпределението на съдебни дела чрез компютърни програми. Приложението на принципа в голяма част от съдилищата не гарантира прозрачност и ненамеса на човешки фактор. Прилагането на принципа на случайния подбор е формално и противоречиво, което не постига очаквания ефект за сериозен антикорупционен механизъм.

“По няколко пъти може да се натиска копчето (на компютъра, който разпределя делата), докато се избере удобният (съдебен) състав” призна през месец март 2013г. правосъдният министър Диана Ковачева.³ За първи път високопоставен политик публично говори за съществуването на много възможности за манипулация на масово използваната система (б.а. Low Choice) за случайно разпределение на делата в съдебната система.

Пред Висшия съдебен съвет стои сериозна задача да промени цялостната организация на работата на съдебната система, насочени към прилагането на принципа на случайния подбор. Тя трябва да подобри интегритета между деловодните програми и софтуера за електронно разпределение на делата, като се използва само един за цялата правосъдна система компютърен продукт.

Приложението на чл.9 от ЗСВ е намерило либерално приложение в практиката на над 330 органа на съдебната власт – съдилища, прокуратури и следствени служби. Висшият съдебен съвет в предишния си състав⁴ е отговорен за

¹ Документът е разработен в периода месец ноември 2012г.- месец март 2013г., като е обновен периодично с актуална информация. Анализът е консултиран с над 10 председатели на съдилища в Северна и Южна България.

² Закон за съдебната власт

³ http://www.dnevnik.bg/analizi/2013/03/17/2021284_upravlението_na_gerb_i_sudebnata_vlast_pobediliat/

Управлението на ГЕРБ и съдебната власт: Победилният сговор на задкулисието

⁴ Мандат 2007-2012г.

странното мултиплициране на четири програми за случайно разпределение на дела. Ние сме водили поредица от разговори, за да разберем причините за наличието на повече от една програма и защо ВСС е одобрил всички за ползване.

Две от програмите са подарени от ААМР/САЩ⁵ и ЕС/ФАР⁶ и според условията е трябвало да се използват през следващите пет години. Никой от членовете на ВСС не можа да обясни защо ВСС е създал нова, трета програма със същата цел. Без да коментираме финансовото измерение на начинанието, странно е да се създава нова дублираща програма, след като има налични поне две и те се използват безплатно.

Сериозен аргумент е, че създадената нова програма от ВСС (Law Choice) не превъзхожда технологично подарените продукти (АСУД И СУСД) и отстъпва по качество. Според нас слабост на програмата **Law Choice** е, че липсва механизъм за нейното развитие. Не е ясно кой от 25 членове на ВСС точно „поставя задачи и поръчва“ на разработчиците какво и как да променят и развиват.

Гражданският мониторинг на процеса на случайното разпределение на делата показва различни практики в съдилищата. Нашите основни изводи от наблюдението по темата за прилагането на случайния принцип при разпределението на съдебни дела чрез компютърна програма са:

- *Не се прилага само една програма с доказани качества и оперативност, собственост на ВСС.*
- *Съществува бутон „протокол на word“ в продукта “Law Choice”, като възможност за техническа манипулация на протокола за избор на съдия;*
- *Липсва надежден механизъм за наблюдение и контрол на процеса, като в момента не се следи електронния архив;*
- *Няма централен сървър за архивиране на базата данни от всички органи на съдебната власт, където се извършва случайно разпределение на съдебни дела, преписки и книжа.*

Настойчиво предлагаме на Висшия съдебен съвет да организира независима експертиза от външни специалисти, които да оценят всички използвани в момента програмни продукти за случайно разпределение. Експертизата трябва да анализира сключените договори за финансиране на всеки продукт, договорите за дарения, финансова стойност, разпространение, заплаща ли се такса за ползване, постигнати резултати, ефект.

Според нас е необходимо ВСС да осигури пълна съвместимост на общата програма⁷ за случайно разпределение на съдебните дела с програмите на съдебно деловодство (регистратура), за да се подобри интегритета, избегнат грешки и рискове от манипулация.

Висшият съдебен съвет трябва да осигури централизирано съхранение на базата данни за случайното разпределение на делата, преписките и книжата,

⁵ Американска агенция за международно развитие на САЩ – ИУСС (USAID/JSI), <http://www.court-bg.org/>. АСУД, разработена по Проект за развитие на съдебната система на ААМР.

⁶ Програма ФАР на Европейския съюз. СУСД, разработена по програма Phare Bg 0203.01- "Изпълнение на стратегията за реформа на българската съдебна система", Лот 1 - "Разработка и внедряване на система за управление на съдебните дела" от Siemens.

http://ec.europa.eu/bulgaria/abc/pre_accession/financial_assistance/index_bg.htm

⁷ Приложима във всички 330 органа на съдебната система – съдилища и прокуратури.

постъпили в съда, прокуратурата и следствените звена. Опитите за манипулация и заобикаляне на принципа за случайния подбор да се разследват и наказват строго.

Смятаме за наложително Висшият съдебен съвет да приеме решение и да задължи горестоящите административни ръководители:

- *Да извършват допълнителни проверки относно спазването на принципа за случайно разпределение на делата на всеки 6 (шест) месеца, съобразно правомощията им по чл.86, ал.1, т.1 и т.6 и чл.106, ал.1, т.1 и т.6 от ЗСВ.⁸*
- *Да проверяват всеки месец електронния архив за предходния месец на нисшестоящите звена.*
- *Да информират периодично (например на три месеца) горестоящия ръководител и ВСС за констатациите от проверките.*

Наложително е Висшият съдебен съвет и Инспекторатът към ВСС да приемат план за проверки на всички нива в съдилищата до края на 2013г. Проверката може да се планира по апелативни райони, за да се балансират ресурсите и да има предвидимост.

ВСС и ИВСС трябва да организират бързо ревизия в органите на прокуратурата от апелативно до районно ниво, като се включат Националната следствена служба, военните прокуратури и новосъздадените две специализирани прокуратури.

Ценен ресурс са неправителствените организации, които имат опит в граждански мониторинг в съдебната система през последните години. Националната НПО мрежа за гражданско наблюдение на съда има капацитет да участва в национален механизъм за проверка, организиран от ВСС и ИВСС.

За последните пет години не са забелязани действия на ВСС, които да показват развитие по темата за случайното разпределение на делата в съда. Независимо от проявената активност на неправителствения сектор, предишният състав на ВСС не реализира нито една от препоръките. Новоизбраният ВСС е планирал сериозни мерки по темата, но засега те са в подготвителна фаза или не са започнали.

Мониторингът на приложението на случайния принцип при разпределението на съдебни дела включва лично наблюдение от координатора на местния екип (всяка седмица) на технологията при използване на програмен продукт, като данните се попълват в карта с 19 въпроса.

Анализът обобщава източници от доклади на гражданското наблюдение, преглед и анализ на тематични планови проверки на Инспектората на ВСС и публикации по темата от последните години.

II. ХРОНОЛОГИЯ НА ПРОБЛЕМА

Темата за случайното разпределение на съдебни дела стана актуална за съдебната власт през 2012г., когато поредният европейски доклад беше публикуван в средата на лятото.

⁸ Виж Анализ на обобщените резултати относно случайното разпределение на делата в Апелативен район – Пловдив, 01.01.2012г. – 01.11.2012г., <http://www.inspectoratvss.bg/bg/page/16>

Европейската комисия отправи ясна препоръка за правилното приложение на член 9 от ЗСВ: „2. Независимост, отчетност и етика на съдебната власт: Работата на Инспектората да се съсредоточи върху етиката и ефикасността на съдебната система. Да се установи единна и ефективна система за разпределяне на случаен принцип на съдебните дела, която да се използва повсеместно в страната.“⁹

Преди този официален документ е имало публикации по темата, но те не можаха да станат тема за обществена дискусия. През 2010 г. медиите алармираха за сериозни нарушения в случайното разпределение в един южен град и близкия до него граничен район. Последва информация за нарушения в двата големи крайморски градове. ВСС нямаше адекватна позиция и не предприе сериозни мерки по случаите.

Новият главен прокурор Сотир Цацаров¹⁰ инициира проверки на различни нива в прокуратурата, като важна част от тях засяга приложението на принципа за случайно разпределение на прокурорските преписки. Заради установени сериозни нарушения последва серия от важни промени в управлението на прокуратурата на върховно, апелативно и окръжно ниво.¹¹

През месец февруари 2013г. Сдружение „Център на НПО в Разград“ представи Междинен доклад за напредъка на съда в Южна България по време на Втората национална конференция „Правосъдие близо до хората“.¹² Конференцията е организирана съвместно с Националния институт на правосъдието и подкрепата на Фондация „Америка за България.“¹³ Формулирани са препоръки “ЗА РАЗПРЕДЕЛЕНИЕТО НА СЪДЕБНИ ДЕЛА НА ПРИНЦИПА НА СЛУЧАЙНИЯ ПОДБОР ЧРЕЗ КОМПЮТЪРНА ПРОГРАМА¹⁴

- 1. Да се унифицира процесът на случайното разпределение на делата във всички съдилища с един програмен продукт, одобрен от Висшия съдебен съвет.*
- 2. При възлагането на обществената поръчка за създаване на софтуер за случайно разпределение на делата Висшият съдебен съвет да посочи като основен критерий за избор надеждността на информационната система и невъзможността тя да бъде манипулирана.*
- 3. Висшият съдебен съвет трябва да осигури централизирано съхранение на базата данни за случайното разпределение на делата, преписките и книгата, постъпили в съда, прокуратурата и следствените звена. Опитите за манипулация и заобикаляне на принципа за случайния подбор да се разследват и наказват строго.”*

През месеците март и април 2013г. Висшия съдебен съвет организира, съвместно с Инспектората към ВСС, проверка на приложението на член 9 от ЗСВ във Върховен административен, Върховен касационен и Софийски градски съд в

⁹ http://ec.europa.eu/cvm/docs/com_2012_411_bg.pdf; ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТА относно напредъка на България по механизма за сътрудничество и проверка, 18.07.2012г., стр. 24.

¹⁰ Избран за Главен прокурор на 20 декември 2012 г. и назначен за Главен прокурор на Република България на 21 декември 2012 г. с указ на президента Росен Плевнелиев. http://www.prb.bg/main/bg/pages/Prosecutor_general/

¹¹ Последователно бяха освободени от заеманите длъжности Галина Тонева, Ангел Илиев и Николай Кокинов.

¹² <http://watch.ngo-rz.org/bg/catalog/category4/item29.html/>

¹³ <http://www.americaforbulgaria.org/page/home/>

¹⁴ <http://watch.ngo-rz.org/bg/catalog/category4/item29.html/> Стр.38

изпълнение на планирана мярка в Годишната си програма. В проверката участват представители на две неправителствени организации.¹⁵ Висшият съдебен съвет с решение промени комисията, която трябва да провери СГС, след предложение на председателя на ВАС Георги Колев.¹⁶

В края на месец април 2013г. Българският институт за правни инициативи публикува доклад с констатации и изводи¹⁷ за приложението на принципа за случайно разпределение на съдебни дела в трите проверени съдилища. „Според доклада на БИПИ, основна слабост на "LawChoice" е липсата на адекватна защита на двата параметъра, от които зависи при кого ще бъде разпределено делото - коефициента на натовареност на съдиите и броя на разпределените им дела. Тези параметри могат да бъдат променяни съвсем лесно, като се редактират с текстов редактор (notepad, word) файловете, които са свободно достъпни в директорията на програмата.“¹⁸

По същото време ресорната постоянна комисия на ВСС приема решение¹⁹ относно извършените проверки за спазване на принципа за случайното разпределение във ВКС, ВАС и СГС: „1. ПРИЕМА Доклад за резултатите от извършена проверка по прилагането на принципа за случайно разпределение на делата във Върховния касационен съд. 2. Докладът за резултатите от извършената проверка да се изпрати на административния ръководител на Върховния касационен съд за запознаване, бележки и възражения. 3. След получаване на становището на административния ръководител на Върховния касационен съд, докладите от извършените проверки във ВКС и ВАС, както и докладите от същите проверки на НПО - БИПИ и ПРСС да бъдат разгледани съвместно на заседание на комисията, за обсъждане на евентуални мерки по констатациите от проверките, както и действия за внасянето им в заседание на Висшия съдебен съвет.“

Една седмица по-рано същата комисия решава: “4.2. Докладът за извършената проверка по прилагането на принципа за случайно разпределение на делата във Върховния административен съд и изразеното от административния ръководител на съда становище по направените с доклада констатации, изводи и препоръки, да се внесат в заседание на Висшия съдебен съвет заедно с доклада за извършената проверка по прилагането на принципа за случайно разпределение на делата във Върховния касационен съд, след получаване на становището на административния ръководител на ВКС по същия.”²⁰

¹⁵ Български институт за правни инициативи/БИПИ и Програма за развитие на съдебната система/ПРСС.
¹⁶

http://www.dnevnik.bg/bulgaria/2013/04/04/2035308_mnozinstvoto_vuv_vss_se_uplashi_i_razpusna_komisiiat_a/ Мнозинството във ВСС се уплаши и разпусна комисията за проверка на случайното разпределение на делата.

¹⁷ <http://www.legalworld.bg/show.php?storyid=30659> / Констатации след проверката във ВКС, ВАС и СГС: Случайният подбор на делата може да се манипулира без следа.

¹⁸ http://www.capital.bg/blogove/pravo/2013/04/28/2050396_sudiiia_po_izbor/ Съдия по избор. В над 95% от съдилищата в България системата за случайно разпределение на делата може да се манипулира без да остават следи.

¹⁹ ПРОТОКОЛ № 19 от заседание на Комисията по предотвратяване и установяване на конфликт на интереси и взаимодействие с Инспектората към Висшия съдебен съвет, проведено на 29 април 2013 г., <http://www.vss.justice.bg/bg/start.htm> рубрика „Решения на постоянните комисии“.

²⁰ ПРОТОКОЛ № 18 от заседание на Комисията по предотвратяване и установяване на конфликт на интереси и взаимодействие с Инспектората към Висшия съдебен съвет, проведено на 22 април 2013 г., пак там.

През месец ноември 2012г. ВСС прие Анализ на обобщените резултати относно случайното разпределение на делата в Апелативен район – Пловдив, 01.01.2012г. – 01.11.2012г.²¹ Документът е 15 страници и в него не са констатирани сериозни нарушения при прилагането на чл.9 от ЗСВ. Не става ясно дали е извършена технологична проверка на системата; не са коментирани проверки на електронния архив и на хариените носители (протоколи от всеки избор на съдия). „Целта на настоящия анализ е да се посочат основните различия, да се обобщят различните практики на спазването на принципа на случайното разпределение от съдилищата и да се изведат положителните примери. Анализът ще бъде разделен на три основни раздела: обобщаване на препоръките относно случайното разпределение на делата от съдилищата по граждански и търговски дела, обобщаване на препоръките относно случайното разпределение на делата от съдилищата по наказателни дела и раздел трети - изводи.“

В края на лятото на 2012г. Министерски съвет прие График на неотложните мерки и действия на Правителството и органите на съдебната власт за изпълнение на показателите за напредък в областта на съдебната реформа, борбата с корупцията и организираната престъпност за периода юли 2012 – декември 2013г.²² В правителствения документ отново е записана мярка за подобрене на принципа на случайния подбор в съдебната система.

Висшият съдебен съвет включи случайното разпределение в Годишната си програма за 2012-2013г., като набеляза няколко мерки в раздел “VI. Актуализиране на мерките за превенция на корупцията и конфликта на интереси в органите на съдебната власт”²³

В края на 2012г. е публикувана статия за приложението на член 9 от ЗСВ във Върховния административен съд. Заради изнесени притеснителни данни граждански организации настояха Висшият съдебен съвет да извърши проверка в институцията, но призивът беше отклонен.²⁴

През месец октомври 2011г. Висшият съдебен съвет организира публично представяне на обобщен аналитичен доклад на Инспектората към ВСС за извършени контролни проверки за прилагане на случайното разпределение.²⁵ Избрана информация от доклада беше представена пред журналисти и граждански активисти. ВСС за първи път представи „алгоритъма на собствения софтуер“ на програмата Low Choice с демонстрация как работи.

Сдружение „Център на НПО в Разград“ изпрати писмо до Висшия съдебен съвет и формулира шест препоръки за подобряване на процеса на прилагане на системата за случайно разпределение на съдебните дела:²⁶

1. Да се подобри интегритета между деловодната програма и софтуера за случайно разпределение на дела – двете системи да се интегрират и работят в обща среда;

²¹ Решение 23 по Протокол 48/08.11.2012г. от заседание на ВСС.

²² <http://www.justice.government.bg/81/>

²³ <http://www.vss.justice.bg/bg/start.htm>, рубрика Годишна програма, стр. 7, Приета с Протокол 50/22.11.2013г. от заседание на ВСС.

²⁴ http://www.dnevnik.bg/bulgaria/2012/11/29/1958377_vupreki_prizivite_vss_neglijira_vsichki_predlozeniia/, Въпреки призивите ВСС neglijiра всички предложения на съдийските организации.

²⁵ <http://www.justice.bg/bg/decisions/2011-pril/pr25-t32.doc>

²⁶ Писмо до г-жа Радка Петрова (Изх. № Ц-81/11.10.2011г.), председател на комисия „Професионална квалификация, информационни технологии и статистика”.

2. *Да се съведе във всички органи на съдебната власт – съдилища и прокуратури, включително следствени отдели, само една програма с доказани качества и оперативност;*
3. *Да се премахне бутонът „протокол на word“, като възможност за техническа манипулация на протокола за избор на съдия;*
4. *Да се гарантира надежден механизъм за наблюдение и контрол на процеса, като се следи електронния архив;*
5. *Да се прегледа и актуализира съществуващата Инstrukция на ВСС за прилагане на принципа на случаен подбор, като гарантира невъзможност за манипулиране на избора, балансирана натовареност на съдиите, съхраняване на електронен архив;*
6. *ВСС да осигури централен сървър за архивиране на базата данни от всички органи на съдебната власт, където се извършва случайно разпределение на съдебни дела, преписки и книжа.*

Програма за развитие на съдебната система също формулира свои препоръки по темата и ги адресира до Висшия съдебен съвет. Промените са „в две посоки – усъвършенстване на самия продукт от една страна и съблюдаване на ясни стандарти и гаранции за прозрачното му управление от друга.“²⁷

В края на месец юни 2011г. беше представен Доклад за напредъка на съда в Северна България, по време на национална конференция „Правосъдие близо до хората“. Конференцията е организирана от Министъра на правосъдието Маргарита Попова²⁸ и Сдружение „Център на НПО в Разград“, с подкрепата на Фондация „Америка за България.“

Направена е препоръка „*Да се създаде надежден механизъм за наблюдение на случайното разпределение на делата. Гарантираната публичност на този процес може да се постигне, като редовно се отправят покани да присъстват журналисти.*“²⁹

През месец юли 2011г. Инспекторатът към ВСС публикува част от Акт от проверка в Софийски градски съд, Наказателно отделение. В документа е отделено важно място за приложението на член 9 от ЗСВ за случайното разпределение на съдебните дела. Направен е анализ с изводи и препоръки.³⁰

На 28.01.2010г. е публикуван докладът³¹ на ВСС за бившия председател на Окръжен съд – Благоевград Красимир Аршинков, изготвен от временната комисия „Сукнаров“³². „На 29 страници висшите магистрати са посочили конкретни данни за съществуващо обосновано съмнение, че досегашният административен ръководител

²⁷ <http://prss-bg.org/node/529/> Трябва да се преодолеят съмненията за манипулации при случайното разпределение на делата.

²⁸ Вицепрезидент на Република България от 22.01.2012г., <http://president.bg/cat14/Viceprezident-biografia/>

²⁹ <http://watch.ngo-rz.org/bg/catalog/category4/item23.html>

³⁰ <http://www.inspectoratvss.bg/bg/acts/?p=1>

³¹ http://www.dariknews.bg/view_article.php?article_id=472172/ Докладът на ВСС доказва факти срещу съдебния шеф Красимир Аршинков.

³² „С решение на ВСС по протокол No 51 от заседание, проведено на 10.12.2009 г., на комисия в състав Божидар Сукнаров, Капка Костова и Галина Захарова, бе възложено извършването на проверка по сигнали и публикации в пресата относно твърдения за евентуални нарушения и съмнения за конфликт на интереси в дейността на административния ръководител на Окръжен съд – гр. Благоевград Красимир Аршинков.“, виж 27.

на Окръжния съд в Благоевград Красимир Аршинков е допуснал у гражданите в Пиринско, а и у определени магистрати, да се създаде убеждение, че се правораздава в полза на определени привилегирани страни и адвокати, за сметка на останалите граждани. Значителен брой дела, обслужвани от адвокат Михаела Аршинова - съпругата на съдебния шеф Аршинков, са били разпределяни на едни и същи магистрати в Окръжния съд. До месец септември 2009 година са разпределяни ръчно дела с висок обществен интерес от неоторизирани за целта лица, се сочи в доклада на комисията от ВСС.³³

Докладът на ВСС огласява детайлни факти за конфликт на интереси и други драстични нарушения на Закона за съдебната власт, допуснати по време на управлението на Красимир Аршинков и негови приближени магистрати.

До момента има пълно мълчание по темата „Красимир Аршинков“ от страна на ВСС и ИВСС. Липсва информация и за прокурорска активност. Ние предлагаме настойчиво на Главния прокурор този случай на търговия с влияние и корупция да се провери от държавното обвинение.

Висшият съдебен съвет приема през 2010г. Инструкция за организацията и реда за използване на програмните продукти за разпределение на делата в съдилищата на случаен принцип.³⁴ В чл.3. са посочени „Използваните програмни продукти за случайно разпределение на делата в съдилищата са: „Law Choice“, разработен от ВСС, както и модулите на програмите за управление на делата АСУД „Латона“ и EMSG „Паралел – Кодинов“.

Според нас Инструкцията се нуждае от анализ и развитие, като се оценят внимателно посочените три програмни продукта. До момента липсва публична информация за продукта EMSG „Паралел – Кодинов“ – защо е изготвен, кой го е поръчал, как работи, чия собственост е, заплащат ли се такси за ползването? Известно е, че т.н. „програма на Кодинов“ се използва в момента в три апелативните съдилища, които са пет на брой съгласно апелативните райони.

Не е ясно защо ВСС „решава“ да се разработи новия продукт Law Choice. В рамките на догадки различни източници споменават, че прототипът му е създаден (през 2005г. от ИТ експерта Валери Михайлов) за определяне на членовете на ВСС в дисциплинарите състави, в рамките на проект с европейско финансиране.

През 2009г. Висшият съдебен съвет одобрява за ползване от съдилищата четири обновени системи за управление на съдебните дела³⁵ по Проект „Обновяване на системите за управление на съдебните дела, създаване на Централен Уеб базиран интерфейс за публикуване на съдебните актове, внедряване и обучение“, осъществен с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.³⁶

През 2008г. е изготвен доклад за състоянието на информационните системи в правораздаването по поръчка на министъра на правосъдието Миглена Тачева (18.07.2007г.-27.07.2009г.).³⁷ Предназначението на доклада е да „подпомогне вземането

³³ Пак там.

³⁴ <http://www.vss.justice.bg/bg/commissions/it/2010/instr-rand.pdf> Решение 27 по Протокол 46/2010г. от заседание на ВСС

³⁵ Решение 27 по Протокол 42/29.10.2009г. от заседание на ВСС

³⁶ <http://news.sagabg.net/it-sistemite-v-sdilishata-zapochvat-da-si-govoryat.html> ИТ системите в съдилищата започват да си „говорят“

³⁷ <http://www.justice.government.bg/10/>

на управленско решение за развитие и внедряване на ИС в съдебната система”. Според бившия шеф на ИТ отдел в МП Тодор Тодоров обаче докладът е „тенденциозен, непрофесионално изготвен и предвид целта му - вземане на стратегически решения от министъра на правосъдието - вреден”. Докладът, изготвен от Владислав Христозов, Димитър Симеонов и Любомир Димов, разделя внедрените в съдебната система ИС на две категории – донорски и пазарни.

Резултатите от доклада показват, че централизираното финансиране в размер на милиони евро за създаване на информационните системи в правораздаването не е постигнало своите цели и в доклада се препоръчва да се даде на съдилищата свобода сами да изберат система, с която да работят.³⁸

През 2007г. ААМР/ИУСС³⁹ подарява на съдебната система в България, в лицето на Висшия съдебен съвет, Автоматизираната система за управление на делата (АСУД), разработена от „Латона”⁴⁰ в рамките на проекта на USAID. Цялото дарение е на стойност над 1,6 милиона щатски долара.

Разходите за първоначално програмиране и разработване на продукта са около 50 000 долара. Последващото инсталиране, внедряване и поддръжка струват още около 200 000 долар. Отделно са закупени лицензи (за около 85 000 долара), като е постигнато и специално споразумение за България за последващо закупуване/подновяване с 50% отстъпка. Около 1,3 милион долара са похарчени за хардуер и оборудване в пилотните съдилища, използващи софтуера. Внедряването на софтуера е едно от условията за съдилищата, за да получат цялостно оборудване. Правата върху софтуера, лицензите и договора за тяхното подновяване са подарени на ВСС заедно с централен сървър, в който да се събира и съхранява цялата база данни.

През последните години Висшият съдебен съвет е взимал различни решения по отношение внедряването на АСУД, но никога с ясна визия за цялостна електронизация на съдебната система.⁴¹

С свое решение, в средата на 2006г., ВСС „препоръчва” на съдилищата, които не използват софтуер за случайно разпределение на делата, да внедрят разработения във ВСС продукт. Решението е в отговор на препоръките в мониторинг-докладите на Европейската комисия от годините 2002, 2003, 2004 и особено 2005 г.: „1.1. ЗАДЪЛЖАВА председателите на всички съдилища, които не използват софтуер за случайно разпределение на делата, в срок до 20 юни 2006г. да инсталират последната версия на продукта, разработен в Администрацията на ВСС.”⁴²

Хронология на процеса в прокуратурата

Заради нарушения при прилагане на чл.9 от ЗСВ, в началото на 2013г. бяха освободени, в рамките на три месеца, заместник-главен прокурор, апелативният и градският прокурор на София. Примерите са показателни за системни нарушения на

³⁸ http://www.infoweek.bg/tab_it/it.php?show_category=2&show_sub_category=1&id=1182/ Доклад на високо ниво слага край на централизацията, експерти го обвиняват в тенденциозност.

³⁹ Американска агенция за международно развитие на САЩ – Инициатива за укрепване на съдебната система (USAID/JSI), <http://www.court-bg.org/>.

⁴⁰ Латона България АД е водеща фирма в областта на бизнес консултациите и информационните технологии в България. www.latona-bg.com

⁴¹ Информацията е от документи и източници на бивши служители на ААМР/ИУСС.

⁴² Решение по Протокол № 27/07.06.2006г. от заседание на Висшия съдебен съвет.

всички нива в органите на прокуратурата, която е силно централизирана и nereформирана за последните 23 години.

Според нашите анализи прокуратурата е останала настрана от проверките за прилагането на случайното разпределение на съдебни дела и преписки. Имало е различни проверки, написани са актове, но сериозни резултати не са постигнати и промяна в лошите практики не е забелязана.

Централизираният характер на държавното обвинение и липсата на ефективен контрол в работата на 2300 прокурори, поставят сериозно съмнение върху прилагането на анитикурупционния механизъм за подбор на делата и преписките.

Скандалът с делото САПАРД и освобождаването на апелативния прокурор на София Ангел Илиев потвърди опасенията за сериозни нередности в прокуратурата. Последва искане на главния прокурор за дисциплинарно уволнение на бившия ръководител на Инспектората на ВКП Малена Филипова за злоупотреба с прилагането на този принцип и оставка на градския прокурор Николай Кокинов.

Смятаме за недостатъчни и закъснели започналите проверки, независимо от обявените сериозни нарушения и нередности при прилагане на случайното разпределение на преписките в Апелативна прокуратура – София, Инспектората на ВКП и Следствения отдел към Софийска градска прокуратура.

III. РЕЗУЛТАТИ ОТ ГРАЖДАНСКО НАБЛЮДЕНИЕ НА 18 СЪДИЛИЩА В ЮЖНА БЪЛГАРИЯ

Координаторите на местни екипи в 24 града в Южна България бяха обучени в реално време по време на работни посещения в съдилищата в Благоевград, Пловдив, Стара Загора и Бургас. Гражданските активисти присъстваха на демонстрация на процеса за случайно разпределение на съдебни дела.

Методиката за гражданско наблюдение на приложението на случайния принцип при разпределението на съдебни дела включва лично присъствие на координатора (всяка седмица) при използването на компютърната програма за разпределение в наблюдаван съд и попълване на карта с въпросите:

1. Според Вас съдът осъществява ли равномерно разпределение на постъпилите нови дела за разглеждане сред всички съдии?
2. Кой прилага системата на случайно разпределение на делата в съда?
3. Следи ли се за равномерна натовареност на съдиите и има ли механизъм за изравняване броя на делата?
4. По какъв начин се определя индивидуалния процент на председателя на съда, къде се вписва?
5. Какви изключения се прилагат при случайното разпределение?
6. При прилагането на метода на случайния подбор при разпределението на съдебните дела, съдът отчита ли фактическата и правна сложност на делата?
7. Разпечатва ли се винаги протокол за проведеното случайно разпределение към всяко ново дело?
8. Съществува ли фактическа възможност от манипулация на протокола от случайното разпределение на делата?
9. Има ли Вътрешни правила за прилагане на принципа за случаен подбор на делата?
10. Ясна и разбираема ли е според Вас технологията за случайното разпределение на делата в съда?
11. Кой е програмният продукт, който се използва за случайно разпределение на делата?
12. Кой отговаря за поддръжка на електронния архив и кой има достъп до него?
13. Съвместима ли е програмата за случайното разпределение на делата в съда с деловодната програма?
14. Съдът прилага ли метода на случайния подбор чрез компютърна програма при разпределението на делата и за съдебните заседатели – провежда ли жребий?
15. Използва ли се системата за случайно разпределение също и за регулиране на натовареността на съдиите?

16. Възможно ли е имената на определени съдии да бъдат изваждани от списъка за случайно разпределение на определено дело и после връщани обратно, без системата да регистрира подобна намеса?
17. Възможно ли е процентите на дела от определен тип, разпределяни на отделни съдии да бъдат намалявани до 0%, което практически изключва отделния съдия от списъка за случайно разпределение, а по-късно отново променяни до 100%, без системата да регистрира подобна намеса?
18. Използва ли се програмата Word за разпечатване на резултатите от случайното разпределение като тази разпечатка се прилага към делото като официален документ?
19. Има ли практика/механизъм да се формират временни тематични групи с определени съдии – по какъв повод? Кой определя темите? Кой определя кои съдии да бъдат включени?

Коментар на председател на съд от Северна България: Мярка за доверие между самите съдии – даване на достъп до програмата със самостоятелна парола, включително и за разпределение на базата на нарочна заповед на множество съдии с оглед обстоятелството, че именно първо те не следва да изпитват съмнения в коректността на процеса по разпределение на делата.

В момента в съдебната система в България се използват 4 електронни програми с различни качества и оперативност, одобрени от ВСС. От общо 183 съдилища в страната, 178 работят с две напълно съвместими програми - на ВСС и "Латона/АСУД", разработена от Американската агенция за международно развитие.

В девет от наблюдаваните районни съдилища и в три от наблюдаваните окръжни съдилища в Южна България използват програмата Law Choice за случайно разпределение на постъпилите дела. В Окръжен и Районен съд в Благоевград, и в Районен съд - Разлог съдебните дела се разпределят чрез програмния продукт ASUD.

Констатации от гражданското наблюдение: Според гражданското наблюдение процесът на случайно разпределение на делата има доста либерално приложение на практика. В част от съдилищата делата се разпределят от председателите, които контролират целия процес. В други съдилища подборът се прави от заместник-председател или упълномощен съдия. Не са редки случаите, когато целия процес се управлява от съдебен служител, обикновено системния администратор или съдебен администратор (административен секретар). Лошата практика е установена от Инспектората към ВСС през 2012г. и беше огласено системното ѝ приложение в Следствения отдел към Софийска градска прокуратура.⁴³

"Цитиран от "Правен свят", прокурорът от ИВКП, който участва в проверката - Емил Владимиров, коментира: "Имам чувството, че операторът се е забавлявал на моменти с програмата." Според него около 85% от следствените дела са били подложени на случайно разпределение, но това е ставало формално. От проверката се е разбрало, че служителката е редактирала протоколите за случайното разпределение на делата, като ги е прехвърляла в прост текстов

⁴³ <http://www.legalworld.bg/show.php?storyid=30623>, Проверка на Инспектората към ВКП показва: Сериозни нарушения при случайния подбор в столичното следствие.

*редактор (word) и впоследствие е изтривала имената на онези следователи, които били отбелязани като изключени от случайния подбор.*⁴⁴

В голяма част от съдилищата липсва на практика контрол на електронното разпределение и няма санкция на административния ръководител. Срещат се и варианти на разделяне на отговорностите между служител, който технически извършва разпределението и “натиска копчето”, и председателят на съда, който с подписа си “узаконява” случайния подбор. Според нас законът и решенията на ВСС трябва да се спазват, като само административният ръководител или упълномощен изрично съдия да управлява и контролира пряко процеса по случайното разпределение на съдебни дела. Всички административни ръководства на съдилищата, в които е проведено проучването твърдят, че принципът за случайното разпределение се спазва и механизмите за неговото прилагане са надеждни и подлежат на контрол и проверка.

Гражданското наблюдение смята, че всички съдилища трябва да работят само с един унифициран за цялата страна компютърен продукт за разпределение на съдебни дела. Предложение от този тип е направила и работната група на Консултативния форум на районните съдилища в страната. Според техния анализ продуктът на ВСС Law Choice има предимство, а този на “Информационно обслужване” ЕАД е най-лесен за манипулиране.⁴⁵

Гражданските наблюдатели са на мнение, че в програмата Law Choice, собственост на ВСС, съществуването на бутон “протокол на word”, дава възможност за техническа манипулация на протокола за избор на съдия. Ако електронната система, независимо от вида на продукта, който използва, позволява манипулиране, ще се окаже, че прилаганият метод на случайния принцип е поставен под въпрос. На въпроса защо съществува този бутон, липсват ясни и обосновани отговори до момента.

Коментар на председател на съд от Северна България: *да, но в архива на програмата – в електронния и вариант - във всички случаи остава следа какво точно се е случило.*

Според представители на съдилищата, които използват деловодната програма ASUD и разпределят делата си чрез Модул за случайно разпределение (към тази деловодна програма) смятат този продукт за най-лесен за употреба, максимално гарантира случайното разпределение на съдебните дела и не допуска манипулиране на системата при този процес.

Коментар на председател на съд от Южна България: *В продукта се активира постоянен архив за извършвания избор на докладчик, включително и когато не се съхрани направения първи избор. Системата веднага отчита всеки опит за извършване на разпределението и тази следа остава в архива на продукта. Реалната гаранция за ефективността на софтуера е липсата на възможност за редактирането на извършения случаен избор от административните ръководители на съдилищата и от самите компютърни специалисти. Алгоритъмът на продукта е направен по такъв начин, че не допуска ръчен избор на докладчик и изваждане на един докладчик от списъка на възможни съдии за избора, без предварително да се посочи причината за елиминиране на автоматичния избор и изключването на съдията. Информацията от извършеното разпределение веднага се архивира в нарочен*

44

http://www.capital.bg/blogove/pravo/2013/04/24/2048403_i_prokuraturata_potvurdi_vuzmojnostite_za_zloupotreba/ И прокуратурата потвърди възможностите за злоупотреба със софтуера за случайно разпределение на делата.

⁴⁵ <http://cfrc.info/>

протокол и архивен агент, които не подлежат на редактиране от потребителите на деловодната програма. Архивите могат да бъдат проверявани от тези потребители по всяко време. По този начин се обезпечава постоянен контрол на извършваното разпределение от всички съдии и съдебни служители. Същият програмен продукт се използва и за случайно разпределение на съдебни заседатели, включително по тяхната фактическа и правна сложност. Регулира се натовареността на магистратите с предварително залагане и активиране на съответна процентна натовареност на всеки магистрат. Регулацията на натовареността се отчита автоматично от системата и онагледява в протокола от разпределението. Продуктът принципно е съвместим с всички други деловодни програми, използвани както от съдилищата, така и от прокуратурата в страната ни.

Мониторингът отчита като недостатък, че съществуващата практика не позволява да се отчита фактическата и правна сложност на делата, подлежащи на разпределение, а като критерий се налага единствено количественият принцип. Чрез този механизъм на различните съдии могат да се разпределят за разглеждане приблизително еднакъв брой съдебни дела, които обаче по сложност да са абсолютно различни и да поставят в привилегировано положение, магистратите, получили рутинни дела, както и да натоварят неимоверно други, които разглеждат и решават сложни и тежки съдебни процеси.

Коментар на председател на съд от Северна България: Това е проблем, който не е в правомощията на председателите на съда – това е глобален проблем – законодателен или по-скоро на ВСС, който следва да се реши веднъж, като се посочат еднакви критерии за всички дела, валидни за цялата страна. В противен случай – колкото председатели – толкова различни критерии по въпроса. Отделно от това е изключително трудно създаване на такива критерии, защото се касае за качествени и субективни критерии и в множество случаи, едно дело първоначално класирано като, такова с най-ниско ниво на сложност, може да се превърне в Лайпцигски процес (както на мен по три дела напоследък ми се случи), така и обратното – ужасно дело на пръв поглед, но като влезеш в залата и те казват, че СА постигнали споразумение. Затова и от тази гледна точка считам, че във всички случаи окончателната оценка на делото следва да се дава едва след неговото приключване, тъй като едва тогава е ясно каква е била тежестта на делото. Този подход също би имал възражения от най-различно естество, например че първоначалната подготовка за изначално по-тежкото дело е била много по-голяма и т.н., но във всички случаи е може би с най-малко недостатъци.

Коментар на председател на съд от Северна България: няма рутинни дела. Има дела, които са с по-голяма правна и фактическа сложност, както и тези които са с по-голям обем в смисъл повече страници., това обаче не винаги означава че делото е по-тежко, тъй като може да приключи в едно заседание със споразумение, II вариант-съкратено съдебно следствие. Докато понякога едно “тънко” дело може да се развие доста по-сложно, да се разпитват свидетели, събиране на нови доказателства и т.н. и накрая да се окаже по-тежко.

Констатираните от нашия екип недостатъци се потвърждават и в доклада на заместник-председателя на Върховен касационен съд Гроздан Илиев⁴⁶, за състоянието

⁴⁶ Избран за член на Конституционния съд през месец март 2013г.

на съдебната дейност по изпълнение на препоръките на Европейската комисия за по-голяма ефективност в областите на осъществяваната съдебна реформа.⁴⁷

Ние настояваме ВСС да възложи независима експертиза за оценка използването на програмните продукти за прилагане принципа на случайния подбор чрез електронно разпределение на съдебните дела. Експертизата би трябвало да отговори на няколко важни въпроса⁴⁸:

- *Използва ли се системата за случайно разпределение също и за регулиране на натовареността на съдиите?*

Коментар на председател на съд от Северна България: не само, че се използва, но това е и наложително. Например – постъпва съдия на работа през септември или октомври на работа, като по определените категории съдии вече имат разпределени по 100-200-300 бр. Ако той тръгне с процент натовареност нула, тежко му – докрай на годината ще бъде изравнен, като програмата ще му разпределя всичко на него, за да го изравни. Това води до множество неблагоприятни последици – ще бъде прекъснат, претрупан, ще падне качеството и сročността на този състав, ще бъде крайно несправедливо, ще се наруши дори и принципа на случайно разпределение, тъй като на практика 90% от цялото постъпление ще отива при него. Отделно от това колегите му ще останат без работа, докато новопостъпилия ще трябва да заседава поне 3 пъти седмично. Затова в такива случаи при постъпване по това време новопостъпилия се изравнява изкуствено с останалите, като се посочва от разпределящия такава бройка по всички категории дела, каквато е достигната от останалите по това време от година. Така освен, че не се нарушава принципът на случайния подбор, в програмата остава следа и при нужда винаги лицето с права по отношение на програмата може да се мотивира, защо така изкуствено е регулирана натовареността на този съдия. Такова изкуствено регулиране възможно и в обратния вариант – на съдията му са паднали 2-3 много тежки и многообемни дела с висок обществен интерес и по преценка на председателя защо да не му се даде възможност да се подготви и запознае изключително детайлно с тях за сметка на разпределение на множество леки дела, които ще водят единствено до разконцентриране. След приключването на тези дела пак процентът му на натовареност да се изравнява изкуствено с останалите съдии, съответно със следа в архива на програмата и мотивиране от страна на председателя. Недостатък на програмата е, че когато на някой съдия му се намали с процент натовареност нула, не се отваря прозорец, който да иска нарочно мотивиране, подобно на преразпределението.

- *Възможно ли е имената на определени съдии да бъдат “изваждани” от списъка за случайно разпределение на определено дело и после “връщани” обратно, без системата да регистрира подобна намеса?*
- *Възможно ли е процентите на съдебни дела от определен тип, разпределяни на отделни съдии да бъдат намалявани до 0%, което практически изключва конкретен съдия от списъка за случайно разпределение, а по-късно отново променяни до 100%, без системата да регистрира подобна намеса? Използва ли се програмата Word за разпечатване на резултатите от случайното*

⁴⁷ <http://www.vks.bg/Docs/doklad%20-iliev.pdf> - ДОКЛАД за състоянието на съдебната дейност по изпълнение на препоръките на Европейската комисия за по-голяма ефективност в областите на осъществяваната съдебна реформа, противодействие на организираната престъпност и корупцията по високите нива на властта - стр.6.

⁴⁸ Междинен доклад за напредъка на съда в Южна България, <http://watch.ngo-rz.org/bg/catalog/category4/item29.html>

разпределение - ако тази разпечатка се прилага към делото като официален документ?

Коментар на председател на съд от Северна България: *Този протокол не е официален документ по смисъла на чл.93 т.5 от НК, защото липсват ред и форма за издаването им. В този смисъл дори и да се приеме, че е частен документ (по аргумент за противното от дефиницията на официален документ), за да е налице документно престъпление с предмет протокола за случайно разпределение следва да е налице някоя от хипотезите по чл.309 ал.1 от НК, а именно „за да докаже.....някое правно отношение”*

Работната група на Консултативния форум на районните съдилища счита, че броят на съдиите, които работят в един съд влияе върху начина, по който се разпределят съдебните дела. Съществуващото правомощие председателят да разпределя съдиите в отделения или колегии, дава възможност при едно по-умело разпределение да се заобиколи принципът на случайния подбор, пише в доклада.

За пороци в прилагането на принципа на случайния метод в разпределението на постъпилите съдебни дела признават и от Инспектората на ВСС. **Деловодните системи на съдилищата не са интегрирани с програмата за електронно разпределение на постъпилите съдебни дела.** По този начин редът на постъпването на делата в съда се води в отделен регистър, а председателят на съда ръчно вписва входящия номер на процеса в системата, която електронно трябва да определи кой съдия ще поеме делото. *“Създават се предпоставки за неволни грешки. Инспекторите се натъкнаха на случай когато шеф на магистратура е трябвало на ръка да вкара в компютърната памет 119 пъти 10 цифрени номера”*, признава Елка Пенчева от Инспектората на ВСС.⁴⁹

Друга проверка на Инспектората на ВСС, извършена в Окръжния съд в Пловдив показва, че в съда е създадена изключително добра организация при разпределението на делата на случаен принцип, която може да се възприеме като еталон. Налице са ясни и точно регламентирани процедури за определянето на съдия докладчиците, които гарантират прозрачност на избора. Но инспекторите считат, че възможността тя да бъде приложена и в съд със значително по-малък брой съдии трябва да се проучи внимателно, като се отчитат други специфики.⁵⁰

Една от тези вратички са отводите на магистратите, които по същество са акт на морал и следване на етични стандарти, гарантиращи липсата на конфликт на интереси в правораздаването. Има случаи обаче, когато това се прави, не за да се гарантира безпристрастността на съдопроизводството, а за да се създаде възможност субективният фактор, прикрит зад външен стремеж към обективност да предопредели изхода на делото в полза на някоя от страните. Затова често наблюдаваме общо и неясно мотивирани отводи, които не обясняват защо магистратът не иска да гледа определено дело. Случва се и страни по делата да искат отводи, с аргумента, че съдията не е допуснал исканите от адвокатите доказателства. Подобни претенции се използват

⁴⁹ <http://www.economynews.bg/%D1%81%D1%8A%D0%B4%D0%B8%D0%B8-%D0%B2%D1%81%D0%B8%D1%87%D0%BA%D0%B8-%D1%81%D1%8A%D0%B4%D0%B8%D0%BB%D0%B8%D1%89%D0%B0-%D1%81%D1%8A%D1%81-%D1%81%D0%BB%D1%83%D1%87%D0%B0%D0%B9%D0%BD%D0%BE-%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-news25823.html>

⁵⁰ Акт на ИВСС по разпределението на делата на принципа на случайния подбор чрез електронно разпределение за резултати от извършена тематична проверка в Окръжен съд - Пловдив, стр. 6-7; <http://www.inspectoratvss.bg/bg/acts/>

от магистратите, които веднага се съгласяват да се отведат и така да дадат възможност за нов избор на съдия.

Хитрини прилагат и участниците в процеса, които не стоят зад съдийската банка. Един от най-честите трикове е подаването на сигнал срещу съдията в Инспектората на Висшия съдебен съвет. После авторите на оплакването искат отвода на магистрата, защото заплашеният с дисциплинарно наказание съдия, е с риск да бъде необективен по време на процеса, в който те са участници. В такива случаи съдиите бързат с отвода си, за да предотвратят следващи обвинения в пристрастност, които ще ескалират в нови протести.

Прилага се и друг прием. Срещу съдията се завежда граждански иск. В същото време в съда не се внася дължимата за това такса и така делото остава без движение, но магистратът е обект на остра критика и безпристрастността му е поставена под въпрос. Така той бива елегантно елиминиран, дори и да не си направи сам отвод, защото “заstraшената страна” иска от административното ръководство на съда, друг съдия да поеме делото им.

Пред ВСС стои сериозна задача да промени цялостната организация на работата на съдебната система, насочени към прилагането на принципа на случайния подбор. Тя трябва да подобри интегритета между деловодните програми и софтуера за електронно разпределение на делата, като това става с един за цялата правосъдна система компютърен продукт.

Висшият съдебен съвет трябва да осигури централизирано съхранение на базата данни за случайното разпределение на делата, преписките и книгата, постъпили в съда, прокуратурата и следствените звена. Опитите за манипулация и заобикаляне на принципа за случайния подбор да се разследват и наказват строго.

Гражданското наблюдение счита, че трябва да се променят практиките, които позволяват на магистратите да откажат да разглеждат определени процеси, за да се спре злоупотребата с възможността за съдийски отводи, която се използва като механизъм за заобикаляне принципа на случайния подбор. Основанията за отвод трябва да са ясно, задълбочено и подробно мотивирани, а прибързаното им подаване да се възприема като отказ от правосъдие на съдията и да се сезират съответните органи за дисциплинарно нарушение.⁵¹

Коментар на председател на съд от Северна България: *Не съм съгласна с предишните т.нар. „хитрини”. Всеки има право на безпристрастен и справедлив съд и именно поради това в закона са посочени основанията за отвод. Когато съществува най-малкото съмнение в безпристрастността на съдията, което обаче следва да е подкрепено, а не голословно твърдение смятам, че съдията следва да се отведе от разглеждане на делото. Естествено, възможни са злоупотреби от страна на страните, може страната да не харесва конкретния съдия, може съдията да не иска да гледа това дело защото му е „тежко” или по друга причина, но във всички случаи страната следва много добре да мотивира искането за отвод, респ. съдията да мотивира отвода си, а когато е налице причина за отвод да се самоотведе. В контекста на темата за разпределение на делата въпросът с отводите по едно дело кореспондира с въпросът за натовареността на съдиите, тъй като системата не дава възможност при последващ отвод системата автоматично да намалява дело от съответен вид (съобразно правилата за разпределение в съответния съд). В нашия съд*

⁵¹ <http://watch.ngo-rz.org/bg/catalog/item29.html/> Междинен доклад за напредъка на съда в Южна България, стр.19-23

съобразно правилата за разпределение, се намалява бройката от съответния вид дело, като естествено се вписва причината за това. В противен случай се стигаше до ситуация, при която в края на годината съдия имаше с по около 50-60 дела по-малко от останалите.

Нашите основни изводи от гражданското наблюдение по темата за прилагането на случайния принцип при разпределението на съдебни дела чрез компютърна програма са:

- *Не се прилага само една програма с доказани качества и оперативност, собственост на ВСС.*

Коментар на Центъра на НПО: В България се използва 4 различни по качество, система и начин на работа, програми за случайно разпределение. От проучването на практиките до момента, констатираме, че трудно се установяват ясни гаранции за прилагане на принципа в чл.9 от ЗСВ. Според нас е необходимо унифицирането на един актуализиран продукт, приложим във всички органи на съдебната власт.

- *Съществува бутон „протокол на word” в “Law Choice”, като възможност за техническа манипулация на протокола за избор на съдия;*

Коментар на Центъра на НПО: Според нас няма ясен и обоснован отговор на въпроса ни „Защо съществува бутон „протокол на word” в “Law Choice”, при положение, че има налични други бутони за трансформиране на резултата в печатна форма. Word форматът предполага намеса в съдържанието на протокола, въпреки че в архивът се отразява всяка манипулация.

- *Липсва надежден механизъм за наблюдение и контрол на процеса, като се следи електронния архив;*

Коментар на Центъра на НПО: При проучването на актове от проверки на Инспектората на ВСС и от нашите наблюдения на съдилища, разбираме, че не са разработени, прилагани и усъвършенствани системи от правила и механизми за мониторинг на приложението на случайния принцип в съдилищата. Според нас не е надеждна прилаганата от ИВСС методика за проверка (прегледи на наличната документация, архивите, протоколите и заповедите). Същевременно в някои от прегледаните актове от проверки на съдилища констатираме оскъдна информация по темата за случайното разпределение на делата, дори понякога с две-три изречения.

Смятаме за наложително Висшият съдебен съвет да приеме решение и да задължи горестоящите административни ръководители:

- *да извършват допълнителни проверки относно спазването на принципа за случайно разпределение на делата на всеки 6 (шест) месеца, съобразно правомощията им по чл.86, ал.1, т.1 и т.6 и чл.106, ал.1, т.1 и т.6 от ЗСВ.⁵²*
- *да проверяват всеки месец електронния архив за предходния месец.*
- *Да информират периодично горестоящия ръководител и ВСС за констатациите от проверките.*

Коментар на председател на съд от Северна България: Най-лесния механизъм за контрол е, този на административния ръководител на по-горната инстанция – ежесмесечни проверки на архива от разпределението за предходния месец.

⁵² Виж Анализ на обобщените резултати относно случайното разпределение на делата в Апелативен район – Пловдив, 01.01.2012г. – 01.11.2012г., <http://www.inspectoratvss.bg/bg/page/16>

- ***Няма централен сървър за архивиране на базата данни от всички органи на съдебната власт, където се извършва случайно разпределение на съдебни дела, преписки и книжа.***

Коментар на Центъра на НПО: От опита, който имаме в неправителствения сектор и практиката в Търговския регистър, централизиран сървър за архивиране на база данни от всички органи на съдебната власт, където се извършва случайно разпределение на дела, преписки и книжа, ще обезпечи изключително много възможните рискове за манипулация и ще повиши гаранциите за приложимост на случайния принцип. Ще улесни техническата работа и ще се дефинира прецизно отговорността на съответните разпределящи лица.

- ***Мониторингът, насочен към случайното разпределение на делата и към публикуването на съдебните актове, показва различни практики в съдилищата.***

Коментар на Центъра на НПО: Наблюдаващият екип счита, че е наложително Висшият съдебен съвет да наложи унифициране на подходите при решаването на тези въпроси, за да няма различия, които под една или друга форма да ограничават правата на гражданите за информираност или да се заобикалят правилата за публичност и прозрачност в работата на съда.

Коментар на председател на съд от Северна България: *Аз считам, че всяка електронна система, която е създадена от човек може да се манипулира, но винаги остават следи, т.е. който тръгва да манипулира системата трябва да е наясно, че при една проверка ще бъде хванат и това действа възпиращо. Освен това все пак ние сме отговорни хора и знаем каква отговорност носим най-малко колегите ни ще забележат първи ако нещо не е наред. Да не говорим, че такава манипулация не би могла да стане еднолично от председателя, освен ако не е поне Бил Гейтс и предполагам, че при някаква манипулация на софтуера от системния администратор също остават следи и може да се установи това от авторите на програмата.*

- ***Настойчиво предлагаме на Висш съдебен съвет да организира независима експертиза от външни специалисти, които да оценят приложимите в момента четири програмни продукта за случайно разпределение.***

Коментар на Центъра на НПО: Мониторингът отчита като недостатък и обстоятелството, че съществуващата практика не позволява да се отчита фактическата и правна сложност на делата, подлежащи на разпределение, а като критерий се налага единствено количественият принцип. Чрез този механизъм на различните съдии могат да се разпределят за разглеждане приблизително еднакъв брой дела, които обаче по сложност да са абсолютно различни и да поставят в привилегировано положение магистратите, получили рутинни дела, както и да натоварят неимоверно други, които разглеждат и решават сложни и тежки съдебни процеси.

Коментар на председател на съд от Северна България: *Каквато и система да се измисли, няма как при разпределението на делата да се отчете тяхната тежест в момента на разпределението, която да е идентична с тежестта при приключване на делото. Всяко дело е само за себе си, всеки казус е различен.*

Коментар на Центъра на НПО: Гражданското наблюдение счита, че трябва да се променят практиките, които позволяват на магистратите да откажат да гледат определени процеси, за да се спре злоупотребата с възможността за съдийски отводи, която се използва като механизъм за заобикаляне принципа на случайния подбор.

Коментар на председател на съд от Северна България: Това не е механизъм за заобикаляне – нито пряко, нито косвено, а единствено начин за отърване от “гадно” дело.

Основанията за отвод трябва да са ясно, задълбочено и подробно мотивирани, а прибързаното им подаване да се възприема като отказ от правосъдие на съдията и да се сезират съответните органи за дисциплинарно нарушение.

Коментар на председател на съд от Северна България: предлагам една революционна идея – създаване на законова възможност председателя на съда да преценява доколко отвода е мотивиран или немотивиран, съответно обоснован или необоснован, но без последица да бъде уважаван или неуважаван. Така при множество немотивирани и необосновани отводи да се търси дисциплинарна отговорност от такива съдии, които са единици, но ги има във всички съдилища.

Добри практики: Съвпада с нашите препоръки мярката ВСС да възложи изработването на методология за провеждане на независим одит на системата за случайно разпределение на делата, който да прави **оценка на риска от манипулация** при прилагането на софтуера, разпределящ дела.⁵³

Според графика на неотложните мерки и действия на правителството и органите на съдебната власт за изпълнение на показателите за напредък в областта на съдебната реформа, борбата с корупцията и организираната престъпност за периода юли 2012 – декември 2013 г.⁵⁴, е планирана препоръка към Инспектората на ВСС, която да се съсредоточи върху етиката и ефикасността на съдебната система, да се установи единна и ефективна система за разпределяне на случаен принцип на съдебните дела, която да се използва повсеместно в страната. Въведените мерки: проверка на поредността на постъпване на делата и преписките, и извършеното последващо разпределение; проверка между кого е извършвано разпределението, с оглед наличието на основания за изключване на даден магистрат от разпределението според нашите наблюдения все още срещат проблеми.

Според документа се планира през месец март 2013г. да се установява единна и ефективна система за разпределяне на случаен принцип на съдебните дела. Мярката напълно кореспондира с нашата препоръка към Висшия съдебен съвет да унифицира единен усъвършенстван продукт, който да се използва в съдилищата в цялата страна за разпределението на съдебни дела на случаен принцип. Националната НПО мрежа се ангажира да наблюдава този срок и съдейства с предложения и препоръки за осъществяването му.

Мярка за утвърждаване на практиката на ИВСС при констатирани случаи на несъответствие на поведението на даден магистрат, с нормите за етично поведение, и което може да се квалифицира като нарушение на етичните правила, да сезира Комисията по професионална етика и превенция на корупцията при ВСС, административните ръководители на органите на съдебната власт и дисциплинарния състав на ВСС. Наблюдателите смятат тази мярка за много добра, но липсва прецизност по отношение контрола и механизмите по приложението на практиката ИВСС да сезира Комисията по професионална етика и превенция на корупцията при ВСС.

⁵³ График на неотложните мерки и действия на правителството и органите на съдебната власт за изпълнение на показателите за напредък в областта на съдебната реформа, борбата с корупцията и организираната престъпност за периода юли 2012 – декември 2013 г. www.iped-bg.org/doc/measures_iped_-2012-2013.doc

⁵⁴ <http://www.justice.government.bg/81/>

Мярката буди съмнение у гражданите за ефективност при приложението на ЗПУКИ и КЕПБМ.

Според Годишната програма за дейността на ВСС за периода ноември 2012 – декември 2013 приетите мерки: Преодоляване на неравномерната натовареност чрез оптимизиране на щатовете в органите на съдебната власт – според гражданското наблюдение и видяното до момента в над 20 съдилища е, че в малките съдилища в близки около областния център градове са неефективни и скъпи за правосъдието. Наблюдателите смятат, че сериозно трябва да се оптимизира броя на съдилищата. ВСС трябва да реши дали ще обединява, закрива или реструктурира т.н. малки съдилища. Съдебните дела могат да се разглеждат в районни и окръжни съдилища в областните центрове или в средно голям град, около които на близки разстояния има малки градове и удобни пътни връзки. С този подход системата могат да се решат редица проблеми - натовареността, бързото производство, уеднаквяването на практиката по приложението на редица закони, оптимизира на съдебния бюджет и решаването на проблеми с поддръжката на сградния фонд.

Конкретните задачи в мярката за предприемане на начални мерки за изработване на методология за определяне и отчитане на натовареността в органите на съдебната власт, с цел обективно измерване на действителната натовареност на органите на съдебната власт според гражданското наблюдение са недостатъчни и не са иновативни с динамиката на социално-икономическите отношения в страната.

Необходимо е да се преразгледат и създадат по-прецизни, конкретни и резултатни задачи, които да формират представа за резултати, които реално да измерят достигането на количествени и качествени индикатори за измерване на действителната натовареност на органите на съдебната власт.

Водещ принцип при подобен мониторинг за измерване на натовареността според нас трябва да бъде външната за съдебната система експертна отговорност за прилагането на методологията за определяне и отчитане на действителната натовареност на органите на съдебната власт.

ВСС отчита положителна тенденция във въвеждането на случайното разпределение на постъпилите дела. Във всички съдилища се спазва разпоредбата на чл. 9 ЗСВ за разпределението на наказателните дела на принципа на случайния подбор. По всяко наказателно дело се прилага протокол за извършеното електронно разпределение за определяне на съдията-докладчик.

Със специални заповеди на председателите на съдилищата са въведени изключения от този принцип с оглед изискванията за срочност и извършване на незабавни процесуални действия. Предвидено е определени видове наказателни дела и постъпили искания да се разглеждат от дежурен съдия. Графиците за дежурствата се изготвят от председателя на съответния съд (например, в РС - Бургас, Русе, Троян, Свищов и др.).⁵⁵

Във всички прокуратури е въведен случайният принцип за разпределение на прокурорските преписки, като най-вече в малките прокуратури той е в абсолютен вид, а другаде има специализация на прокурорите по видове дела.⁵⁶

⁵⁵ Обобщен анализ за дейността на Инспектората към ВСС за периода 2008-2012г. – страница 7

⁵⁶ Пак там – страница 32

IV. Анализ на документи на Инспектората към ВСС

Коментар на Центъра на НПО по предоставени документи⁵⁷ на Инспектората към ВСС за прилагането на случайния принцип в съдилищата:

Центърът на НПО в Разград получи от Инспектората към ВСС информация за извършени планови тематични проверки за периода 2008-2012г. на съдилища в България. След преглед на документите според нас **липсват ясни индикатори за отчитане на резултатите и оценка на прилагането на случайния принцип при разпределението на съдебни дела.**

В документите не се съдържа достатъчно информация, която да обосновава твърденията и изводите по отношение на установени факти и констатации по проверките по разпределението на съдебни дела на случаен принцип. **Според нашите наблюдения липсва напредък (за последните две години) в усилията на съдебната система да постигне качествени резултати при подобряването на компютризираната система за случайно разпределение на съдебни дела.**

Човешкият фактор е ключов при прилагането на случайния принцип, при което следва да не е абсолютизиран, както посочват и инспекторите от ИВСС. **В малки съдилища, където има малък брой съдии по щат, разпределението на дела на двама или трима съдии е неефективно и безрезултатно.** Процедурата, механизмите и цялостната система за случайното разпределение на съдебни дела изглежда добре на хартия, но не е постигат резултат на практика; забелязва се човешка намеса при определени хипотези, като дълго отсъствие на съдия по уважителни причини, повторно разпределение на дело, което е било върнато в досъдебна фаза, незабавни производства, масови отводи, повторни иски молби и т.н.

Коментар на председател на съд от Северна България: *Това няма как да се преодолее в малките съдилища, както и през съдебната ваканция, по отношение на делата които се разглеждат в този период, обикновено се разпределят на дежурните съдии които са на работа тогава. Считам, че следва да се изработят единни правила за разпределението на делата*

Отново препоръчваме на Висш съдебен съвет архивите от програмите за случайно разпределение на всички съдилища, автоматично да правят записи в централен сървър във Висшия съдебен съвет. Създаването на централна база данни в текстови документи е лесен за изпълнение механизъм, но би бил ефективен инструмент за контрол при приложението на принципа, заложен в чл.9 от ЗСВ.

ВСС на 08.11.2012 г. със свое решение, по предложение на Комисията по предотвратяване и установяване на конфликт на интереси и взаимодействие с инспектората към ВСС, препоръчва на административните ръководители на органите на съдебната власт да извършват проверки относно спазването на принципа на случайно разпределение на делата на всеки 6 месеца, като уведомяват ВСС за резултатите от тях. Липсва информация дали председателите на съдилищата извършват периодични проверки два пъти в година и дали постъпва информация във ВСС. Според нас е необходимо информацията от проверките, провеждани от административните ръководители да бъдат описвани в годишните отчети на съда за дейността през съответната изминала година.

⁵⁷ Получени по Закона за достъп до обществена информация.

Във връзка с постъпил сигнал е възложена проверка на Инспектората към ВСС на окръжен следствен отдел в Окръжна прокуратура – Варна относно спазването на чл. 9 от Закона за съдебната власт. В годишната програма на КПУКИВИВСС и на ВСС за 2013 г. са включени редица дейности, свързани с този въпрос: актуализиране на Инструкцията за организацията и реда за използване на програмните продукти за разпределение на делата в съдилищата на случаен принцип; разработване на единна методика по приложението на принципа за случайно разпределение на делата с цел отстраняване на недостатъците и пропуските при случайното разпределение на делата; проверка за прилагане на принципа на случайното разпределение на делата извършването на ад-хок проверки, съвместно с Инспектората към ВСС, относно спазването на принципа за случайно разпределение на делата. За целта КПУКИВИВСС извършва анализ на актовете на ИВСС относно спазването на чл.9 от ЗСВ, както и на актовете на административните ръководители по одобряване на вътрешни правила по прилагането на чл.9 от ЗСВ.⁵⁸

Тема 1: Обобщен аналитичен доклад за всички апелативни райони въз основа на контролните проверки за изпълнение на препоръките на Инспектората към ВСС – 2011г.⁵⁹

Анализ: От целия доклад само в частта за Апелативен район - Бургас се коментира приложението на чл.9 от ЗСВ. Препоръка към съдилищата в Апелативен район в Бургас „Административните ръководители да осигурят стриктно спазване на разпоредбата на чл.9 от ЗСВ, при извършване разпределение на делата, като не се допускат изключения от принципа за електронно разпределение на постъпващите в съда дела при спазване на случайния подбор. Изключенията от принципа да се сведат до минимум, ако е невъзможно отстраняването им.”, изпълнението е било: „След препоръката делата се разпределят при спазване принципа на случайния избор. Спазва се и разпоредбата на чл. 46 от ПАРОВАС, според която делата се образуват и разпределят от административния ръководител на съда или от определен от него съдия, най – късно на следващия ден след постъпване на книгата в съда.”.

Ние не виждаме данни по изпълнението на препоръката да не се прилагат изключения от принципа за електронно разпределение на съдебни дела. Ние сме констатирани от гражданското наблюдение като например при съдия, който след продължително отсъствие по болнични причини, програмата му разпределя всички постъпили дела. При подобна ситуация председателят въвежда за съдията „кухи бройки” разпределени дела през отсъстващия период за изравняване броя на делата. Не става ясно дали е изпълнена препоръката на ИВСС за свеждане до минимум изключенията от принципа, които са въвеждани масово във вътрешните правила на съдилищата за случайно разпределение на делата.

Извод: ИВСС не посочва индикативно изпълнение на препоръките, дадени към съдилищата. В доклада не са прецизирани добре препоръки за подобряване на системата за случайно разпределение на постъпващите съдебни дела. Препоръката за съдилищата от Апелативен район – Бургас за осигуряването на стриктно спазване на чл.9 от ЗСВ е прецизирано да не се допускат изключения от принципа за електронно разпределение на съдебни дела или да се сведат до минимум. В изпълнението не е посочено дали е изпълнена тази част от препоръката.

⁵⁸ <http://www.vss.justice.bg/bg/start.htm> - рубрика „Пресцентър”

⁵⁹ www.justice.bg/bg/decisions/2011-pril/pr25-t32.doc - стр.6

Тема 2: Обобщен аналитичен доклад за всички апелативни райони въз основа на контролните проверки за изпълнение на препоръките на инспектората към ВСС относно случайното разпределение на делата - 2012.⁶⁰

Анализ: „Целта на настоящия анализ е да се посочат основните различия, да се обобщят различните практики на спазването на принципа на случайното разпределение от съдилищата и да се изведат положителните примери.

Настоящият обобщен аналитичен доклад ще бъде разделен на два основни раздела: обобщаване на препоръките относно случайното разпределение на делата и изпълнението им от съдилищата по граждански, търговски и наказателни дела и извеждане на съответните изводи.”

Както се отбелязва в досегашното изложение по всички, отразени в актовете на Инспектората към ВСС, негативни констатации в проверените съдилища, са отправени препоръки за подобряване на организацията на работа на магистратите и съдебните служители. От получената обратна информация от контролните проверки и редица писма от административни ръководители е видно, че в голямата си част са предприети нужните мерки.

В повечето случаи Висшия съдебен съвет, чрез своите решения и проверяващите инспектори предоставят на административните ръководители да преценят начина и механизма, по който ще изпълняват препоръките. От анализа на актовете от извършени контролни проверки и постъпилите отговори на административни ръководители може да се направи обобщение, че прилаганите методи са: издаване на заповеди, разпореждания, провеждане на общи събрания, въвеждане на нови форми на отчетност и анализ.

Може да се изведе заключение, че голяма част от отправените препоръки се изпълняват, като това е довело до подобряване организацията на работа в разглежданите съдилища.

В тази връзка на административните ръководители, след извършените контролни проверки от Инспектората към ВСС, могат да се отправят следните препоръки, които да затвърдят добрата практика на съдилищата относно случайното разпределение на делата:

- 1. Разпределението на делата да се извършва от председателите, а при тяхното отсъствие от определен със заповед на административния ръководител зам. председател или съдия.*
- 2. Образуването на делата и разпределянето им се извършва в рамките на три дни от постъпването на книгата в съда, като това става съобразно реда на постъпването им.*
- 3. Административните ръководители да утвърдят правила за случайно разпределение на делата в съответния съд.*
- 4. По делата да се прилагат протоколите за избор на съдия – докладчик.*
- 5. Принципът за случайното разпределение на делата да се спазва и при отвод на съдия, както и при промяна на докладчика по други причини.”*

Анализ: Изведените пет препоръки от ИВСС кореспондират с нашите от гражданското наблюдение. Особено важна е първата: разпределението на делата да се

⁶⁰ http://www.justice.bg/bg/decisions/2011-pril/pr34-analitichen_doklad_razpr_dela.doc.

извършва от председателите, а при тяхно отсъствие от определен със заповед на административния ръководител заместник-председател или друг съдия. Нарушение на закона е съдебен служител да извършва технически разпределението на съдебни дела, както сме констатирани в много наблюдавани съдилища.

Докладът на ИВСС за изпълнение на препоръките относно случайното разпределение на делата за 2012г. като структура е добра, но по съдържание се констатира слабости. Според нас очакваме обобщение от тематичните планови проверки, респективно препоръките от актовете. Отчитането на изпълнението на препоръките не е прецизно и не е индикативно. Прочита му възбужда повече въпроси, отколкото яснота по изпълнението в отделни съдилища.

Извод: Липсва ясна методика за отчитане на изпълнението на препоръките на Инспектората към ВСС към съдилищата относно случайното разпределение на делата. Не са налице данни за последващи проверки и действия за налагане на трайни добри практики за пообряване на общата среда.

Тема 3: Обобщен годишен доклад за дейността на Висшия съдебен съвет и за дейността на Инспектората към ВСС за 2011 година.⁶¹

Анализ: „Присъстващите бяха запознати с Обобщения аналитичен доклад за всички апелативни райони въз основа на контролните проверки за изпълнение на препоръките на инспектората към ВСС относно случайното разпределение на делата, реда и начина за използване на софтуера за случайно разпределение на делата в институциите на съдебната власт, както и с алгоритъма на работа на софтуера за случайно разпределение на делата. Магистратите запознаха присъстващите с мониторинга на случайното разпределение на делата. Обсъдиха се различни проблеми и начините за преодоляването им. Взе се решение да се проведат подобни заседания по апелативни райони, за да се споделят и усъвършенстват добрите практики по прилагането на чл. 9 от ЗСВ. Наложеният извод от проведената среща е, че принципът на разпределение на делата поставя началото на прозрачно и обективно съдопроизводство, той е и гаранция за независимостта на магистратите и гаранция, че страните в производството ще получат процес разгледан безпристрастно, обективно и прозрачно. Очерта се и заключението, че програмните продукти за разпределението на делата са оптимизирани в максимална степен, а с приетата от КПКИТС Инструкция за организацията и реда за използване на програмните продукти за разпределение на делата и преписките в съдилищата и прокуратурите на случаен принцип е създадена рамката, която следва да се спазва при прилагането им – използваните програмни продукти, лицата, извършващи разпределението и утвърждаване на Вътрешни правила от административните ръководители, с които да се уредят всички отклонения от приложението на принципа.”

Извод: Според нас се полагат усилия от съдебните органи в предприемане на мерки за подобряване практиките по прилагането на случайния принцип при разпределението на делата. Необходими са конкретни мерки и решителност у ВСС за преодоляване на недостатъците. Програмните продукти за разпределение са оптимизирани, което кореспондира с нашите констатации от наблюдението, но са налични и несъвършенства и несправяне със динамични ситуации, свързани с отводи, продължителни отсъствия на съдии и протоколирането на извършвани разпределения. Добро решение за нас е да се провеждат регулярни заседания по апелативни райони за

⁶¹ <http://www.justice.bg/bg/start.htm>

споделяне опита и обсъждане на проблеми и трудности по прилагането на чл.9 от ЗСВ в съдилищата.

Тема 4: Анализ по приложение на чл.9 от ЗСВ в прокуратурите и следствените отдели в България⁶²

Анализ: Според документът за общия анализ по приложение на чл.9 във всички прокуратури и следствени отдели в България и според нас в прокуратурите, както и в съдилищата, също е разнородна практиката по прилагането на случайния принцип при разпределението на делата. Установените проблеми в съдилищата, прокуратурите и в следствените отдели, са идентични. Нарушение е когато при случаи на определяне на втори наблюдаващ прокурор, се назначава чрез заповед, без прилагане на случайния принцип. Положителна за нас практика в някои следствени отдели е да се разпределят преписките по групи следователи съобразно тяхната специализация по отделните видове престъпления.

„ИВСС направи предложение към ВСС да предприеме действия от негова компетентност за уеднаквяване на практиката във всички прокуратури по приложението на чл.9 от ЗСВ. Да се препоръча на ВКП да изготви критерии, по които да се определи участието на административните ръководители в случайното разпределение на преписките и делата, като се съобразят съответните органи на съдебната власт и тяхната натовареност.

При планова проверка в Окръжна прокуратура Силистра през 2009г. е установено, че електронната система за случайно разпределение реално не се прилага. Със заповед на бившия окръжен прокурор са създадени сектори по видове престъпления и са определени ръководители на тези сектори. Във всеки сектор работи само по един прокурор, който е натоварен съответно на 100%, с изключение на сектор „Общополитически и други престъпления“, в който са работили двама прокурори. По този начин реално принципът на случайното разпределение се заобикаля и на практика не се прилага. ИВСС е отправил препоръка, да се определи със заповед процента натовареност на всеки един от прокурорите в ОП Силистра и на всеки от тях да се разпределят дела и преписки по реда им на постъпване, без оглед на досега съществуващото разпределение по групи и преписки.”

Извод: Препоръката на ИВСС за уеднаквяване практиките по приложението на чл.9 от ЗСВ във всички прокуратура кореспондира с нашите наблюдения. Необходимо е цялостно унифициране на системата за случайно разпределение във всички органи на съдебната власт, но съобразени със спецификите на прокуратура, съд и следствие.

Тема 5: Доклад за извършена проверка по сигнали и публикации в пресата относно твърдения за евентуални нарушения и съмнения за конфликт на интереси в дейността на административния ръководител на Окръжен съд – Благоевград Красимир Аршинков.⁶³

Анализ: според доклада на ВСС по темата „в Окръжен съд – Благоевград е имало трима заместник-председатели: Румяна Бакалова, Катя Бельова, Росен Василев. (След намаляване на една заместник-председателска бройка от ВСС и изтичане на мандата на съдия Росен Василев, заместник- председателите остават двама, считано от м. декември 2009 г.) И тримата колеги са били назначени за заместник-председатели по предложение на административния ръководител

⁶² <http://www.justice.bg/bg/decisions/2011-pril/pr43-22.12.2011%20t.69.pdf>

⁶³ http://www.dariknews.bg/view_article.php?article_id=472172/ Докладът на ВСС доказва факти срещу съдебния шеф Красимир Аршинков.

Красимир Аришинов, работят в областта на гражданското правораздаване и по право председателстват трите въззивни граждански състава. В Окръжен съд – Благоевград няма заместник-председател – ръководител на наказателно отделение, като този ресор е поет от самия председател на съда, въпреки което разпределението на делата се извършва предимно от съдебния администратор. Гражданският доклад се разпределя от съдия Бакалова. Останалите заместник-председатели изпълняват различни функции, подпомагащи административната дейност на председателя Красимир Аришинов, без да има стриктно разпределение на правомощията им. Например съдия Белъова обезпечава провеждането на конкурси за служители, организира обществени поръчки и търгове във връзка с дейността на съда по снабдяването с гориво, закупуване на материали и др., а също така организира повишаването на квалификацията на съдиите от региона (провеждането на външни и вътрешни семинари). Преди обособяването на административните съдилища, съдия Василев е ръководел дейността на административните състави, а след това е оказвал помощ на съдия Белъова.

Въз основа на осъществено търсене в системата АСУД за периода от 01. 01. 2009 г. до 20. 12. 2009 г., в Окръжен съд – Благоевград са открити 69 дела с участието на адв. Аришинова. От тях са намерени: 8 броя – на доклад на съдия Василев; 6 броя – на доклад на съдия Бакалова; 6 броя – на доклад на съдия Белъова; 10 броя – на доклад на съдия Бикова; 5 броя – на доклад на съдия Топалова. Изброените пет съдии са били докладчици по поне 35 дела с участието на адв. Аришинова, т.е. поне по около 50% от нейните дела. За периода от 01. 01. 2008 г. до 31. 12. 2008 г. в системата са открити 100 дела с участието на адв. Аришинова, от които са намерени: 7 броя на доклад на съдия Василев; 12 броя – на доклад на съдия Бакалова; по 3 броя на доклад съответно на съдия Белъова и съдия Бикова и 15 броя – на доклад на съдия Топалова. Изброените пет съдии са били докладчици по поне 40 дела с участието на адв. Аришинова, т.е. поне по 40% от нейните дела... Проверяващите са отразили докладчиците само по делата, които системата е позволила да бъдат отворени. За част от делата достъп не е получен и докладчиците по тях обективно не могат да бъдат отчетени. С оглед длъжността и материята, по която работят заместник-председателите (гражданско право), специализацията на съдиите Бикова и Топалова (също в областта на гражданското право) и разпределението на съдиите по състави (три въззивни граждански състава), второинстанционните дела, включително и тези с участието на адв. Аришинова, всякога са били разглеждани от състав, оглавяван от зам. председателя Бакалова или от състав, председателстван от някой от останалите двама зам. председатели, съвместно със стариши член съдия Бикова или съдия Топалова. По отношение на практическото приложение на системата за електронно разпределение на делата: Делата в БлОС се разпределят със софтуер. При посещение на място в съда практиката по приложение на принципа на случайното разпределение беше проверена от Валери Михайлов – компютърен експерт във ВСС. На комисията бяха представени компютърни разпечатки, установяващи, че след 17. 09. 2009 г. постъпващите в Окръжен съд – Благоевград дела са разпределяни в огромната си част автоматично, като ръчното разпределение е практикувано по изключение (констатирано са само шест случая от общо 714 разпределения). При проверка на тези шест случая на ръчно разпределение не се установиха нарушения и пропуски. Наличието на обективни пречки някое дело да бъде разпределено на конкретен съдия се регистрира от разпределящия с мотивирано кратко обяснение. Информацията относно причините за изключване на даден съдия при разпределянето на преписката се съхранява и е достъпна за проверка. Председателят на Окръжен съд – Благоевград е утвърдил „Вътрешни правила

относно разпределянето на делата в окръжен съд – Благоевград”, в сила от 09. 11. 2009 г., в които фигурира забрана делата да се разпределят от други съдии или служители, освен определените с акта, както и ръчното разпределение, освен в специално посочените в документа хипотези. Съгласно цитираните правила, разпределянето на гражданските дела се извършва от заместника на административния ръководител съдия Бакалова, а наказателният доклад се разпределя от съдебния администратор Ели Димитрова или началника на административна служба Василка Георгиева, които лица могат да разпределят и гражданския доклад при отсъствие на съдия Бакалова.

От представените разпечатки се установява, че след 17. 09. 2009 г. делата са разпределяни преимуществено от заместник-председателя Бакалова, съдебния администратор Ели Димитрова и началника на административна служба Василка Георгиева.”⁶⁴

Извод: В доклада на ВСС има данни за груби нарушения в приложението на случайния принцип при разпределянето на делата и конфликт на интереси. Наблюдателите са изрази впечатления в Междинния доклад за напредъка на съда в Южна България⁶⁵ от този показателен по темите за конфликти на интереси, етично поведение и случайно разпределение на делата. До момента от ВСС не са предприели действия за установяване и налагане на адекватни дисциплинарни мерки. До момента Красимир Аршинков и останалите съдии работят в Окръжен съд – Благоевград. Наблюдателите виждат противоречие в констатирането на голям брой разглеждани дела, концентрирани на определени съдии и нарушения при проверка на ръчно разпределение на делата. Отново е констатирано практика разпределянето на съдебни дела да се извършва от съдебни служители в нарушение на закона.

Тема 6: Проверка на ИВСС в Софийски градски съд, Наказателно отделение, 30.06.2011г.⁶⁶

„ИЗВОДИ: Случайно разпределение на делата, съгласно чл. 9 от ЗСВ.

Случайният подбор чрез електронно разпределение на делата се извършва, съобразно поредността на постъпването им, на ротационен принцип от съдии от наказателното отделение, за периоди, определени с отделни заповеди, изброени изчерпателно в констатациите в Акта. Делата в наказателното отделение на СГС се разпределят между всичките тридесет и пет съдии. Председателят на съда и Заместник председателят и ръководител на наказателното отделение, с оглед на административните функции които изпълняват, видно от броя разглеждани дела са заложили в системата за разпределение с по-ниска натовареност, но изрични заповеди, с които се определят по-нисък процент за натовареност или се изключват от системата за случаен подбор за разглеждане на отделни видове дела бяха представени само за съдия Владимира Янева (Заповеди № № 1113/07.06.11г. 2006/17.06.2011г.) на зам. председателя на СГС.

Макар и със заповедите да са въведени критерии за уеднаквяване на натовареността между съдиите и равномерното натоварване с всички видове дела, като

⁶⁴ http://www.dariknews.bg/view_article.php?article_id=472172/ Докладът на ВСС доказва факти срещу съдебния шеф Красимир Аршинков/ стр.10-14.

⁶⁵ <http://watch.ngo-rz.org/bg/catalog/item29.html/> стр.15.

⁶⁶ Акт от извършена проверка в Софийски градски съд, Наказателно отделение, Заповед СС-01-3/14.06.2011г. на Главния инспектор.

за това се използват различните опции за програмата за електронно разпределение на делата, както и въведените критерии за дела с повишена сложност, чието разпределение се извършва в самостоятелен модул на електронната система, разпределението на делата е неравномерно, като разликите в натовареността на отделните състави е значителна.

Действително има и състави, на които броя на разгледаните дела се увеличава на база несвършените дела от предходната година, при почти еднакво постъпление за следващата година.

Прави впечатление, че съдии които са били изключвани от системата за електронно разпределение, с оглед разглеждането на дела с повишена сложност, се оказват с по-висока натовареност от други, на които не са разпределяни дела с повишена сложност (с. К. Тодорова – 12 състав, която е изключена със Заповед 266/2010 г. за срок от 30 дни, считано от 12.03.2010 г. и в същото време за 2010 г. има постъпление от 264 дела, разгледала е 293 и е приключила 276 дела и е установено само 1 дело, по което мотивите не са изготвени).

Състави с най- високо постъпление на дела за 2010г. – с.Б. Цанева (34 състав) - 289 бр.; с. А. Атанасов (28 състав) – 269 бр.; с. К. Тодорова (12 състав) - 264 бр.; с. Е. Колева (18 състав) - 248 бр.; с. П.Колева (15 състав) 228 дела;

Състави с най- ниско постъпление на дела за 2010 г.: с. П.Крънчева (4 състав) – 152 бр., с. Р.Ченалова (29 състав) – 153 бр., с. И.Коев (24 състав) – 169 бр., с. В. Чочкова (3 състав) - 175 бр., с. Д. Росенова (16 състав) - 177 бр. По време на проверката не беше предоставена информация за причините, поради което на посочените по-горе състави са разпределяни по-малък брой дела от този на другите съдии.

Въведеният механизъм за разпределение на делата на случаен принцип, на базата на издадените и отразени в Акта заповеди на Председателя на СГС, не противоречи на разпоредбата на чл. 9 от ЗСВ. Дадената възможност на всеки един от съдиите да участва в разпределението на делата (на базата на утвърден със заповед график и по утвърдени критерии) безспорно съдържа елементи на форма на демократично управление, но от чисто административна гледна точка, не е дало никакви резултати. Точно обратното, **налице е неравномерно разпределение на делата, липсва цялостна преценка за вида, сложността и постъплението на делата, което от своя страна лишава административния ръководител от цялостна преценка на състоянието на съответното отделение и възможност за взимане на правилни административни решения.** Не на последно място следва да се има предвид, че неравномерното натоварване при отделните съдии от своя страна води и до демотивация в тяхната работа.

ПРЕПОРЪКИ: 6. *Във връзка с приложението на чл. 9 и констатираното неравномерно разпределение на дела между съдиите от Наказателно отделение, следва да се променят правилата, по които се прилага принципът за случаен подбор. Промените следва да са, както по отношение на извършващите разпределение на делата, така и по отношение на критериите за разпределението им, с цел постигане еднаква натовареност на съдиите по брой, видове, фактическа и правна сложност на делата.*

Тема 7: Тематична планова проверка на ИВСС по разпределението на съдебни дела на случаен принцип в Районен съд – Кърджали за 2010г. и първото шестмесечие на 2011г.

Анализ: В повечето тематични проверки, често проверяващите инспектори, посочват, че принципът в чл.9 от ЗСВ не следва да бъде абсолютизиран при определени обективни предпоставки. Подобен извод от проверката се тълкува нееднозначно – не се разбира дали се спазва разпоредбата или от такъв извод позволява да се правят изключения от прилагането на случайния принцип при разпределението. Изводът не е подкрепен от установени факти и обосновки.

Извод: Прилагането на изключения от принципа на случайното разпределение не е законодателно уреден. Обективните обстоятелства, които не позволяват да бъде "абсолютизиран" чл.9 от ЗСВ, не са уредени императивно, а само чрез вътрешни правила. Подобен механизъм позволява по-широко тълкуване и нееднозначно разбиране по практиките за случайното разпределение.

Тема 8: Тематична планова проверка на ИВСС по разпределението на съдебни дела на случаен принцип във всички районни, окръжни и апелативни съдилища в страната, както и АС в София, Варна, Велико Търново и Бургас от 2008г. до октомври 2011г.;

Анализ: Изводите, направени в тази проверка, кореспондират с нашите наблюдения. В много от съдилищата се прилага принципът на случайното разпределение спрямо книжа с входящ номер, а не спрямо вече образувани дела.

Коментар на председател на съд от Северна България: *Според мен е задължително именно делото да се разпределя по входящ регистрационен номер, а не по образувано дело, защото така се спазва и другото изискване на чл.9 от ЗСВ – „...по поредност на постъпването им” ,т.е. тази дейност (входирането) се извършва от служителите в служба „регистратура” и при нужда винаги може да се провери (чрез обяснения, разпити и др.под. на тези служители каква е била поредността на постъпването, а не дейността да е концентрирана в едни ръце (председателя). Това е с особено значение в малките съдилища, където при няколко постъпили дела е възможно първо да се разпределят без номера на докладчици, а едва след това да им се поставят входящите регистрационни номера и всичко ще бъде от формална страна перфектно, вкл. и няма как да бъде засечено в архива на програмата.*

Вярно е, че административните ръководители не определят докладчици след образуването на делата, а преди това - при разпределението на постъпилите преписки. Установена е трудоемка организация при въвеждането на 5-10 цифрени номера, ръчно от Председателя, което ние също сме установили и до момента продължава тази практика.

Коментар на председател на съд от Северна България: *Това не е чак толкова трудоемко. В нашия съд сме въвели практиката по граждански дела с един заявител на 80-100 и повече заповедни производства (на монополистите) да се делят на броя на съдиите и да се разпределят на съставите от малък към голям, но по поредност на постъпването – например на I състав първите 12 броя, на II състав вторите 12 и т.н. до изчерпването на делата и съставите. Въздържал съм се от писмена заповед, защото е много трудно да се определи минималното количество подобни еднотипни дела – ако например се спрем на 80, може да влязат 78 и тогава ще трябва всичко да се въвежда на ръка, но общо взето подобно разпределение не се използва при по-малко от 50 дела.*

Също така основен проблем е когато лице, овластено от председателя, да извърши случайното разпределение, използва паролата за достъп на председателя. Тук се развива отговорността при некоректно определяне на докладчици. До момента

установихме, че определените със заповед лица за разпределение, вече имат лични пароли. Необходимо е уеднаквяване на практиките по приложението на чл.9 от ЗСВ за всички съдилища, прокуратури и следствени отдели в страната според спецификата им.

Извод: Установена е реална възможност за заобикаляне принципа, като само по входящ номер на внесените книжа, делото се разпределя на докладчик, без дори да се проверява за внесена държавна такса или за неподписана искова молба.

Коментар на председател на съд от Северна България: *Този проблем се отнася на практика само до гражданските дела. В нашия съд например зам.председателя по граждански дела извършва тази дейност – оставя без движение молби и преписки, които не са редовни и са без такса и едва след изпълнение на указанията му делото се разпределя.*

Коментар на председател на съд от Северна България: *Това е основание за оставане на исквата молба без движение и при неотстраняване на нередовностите делото да се прекрати. Мисля, че по сега действащия правилник не може да не се образува дело.*

Програмата Law Choice не е интегрирана с деловодната програма (изкл. АС - Бургас, Пловдив и Благоевград); Не е унифицирана организацията по книжата в съдилищата в страната - стандарт, подредба, отговорник, програми и контрол по движението на преписките и делата.

Коментар на председател на съд от Северна България: *Тук съм съгласна, че следва да се унифицира, но тъй като авторите са различни едва ли ще стане.*

Тема 9: Тематична планова проверка на ИВСС по разпределението на съдебни дела на случаен принцип във Софийски градски съд от 01.08.2011 до 15.09.2011г.

Анализ: В хода на проверката е констатирано подаване на многобройни еднотипни молби от едни и същи лица, с едни и същи искания на едно и също правно основание. В голяма част от случаите всички подадени молби са нередовни, като нередовностите са отстранени само по едно от образуваните дела, а по останалите други еднотипни дела производството е прекратено. В друга част от случаите в делата са депозираны молби за оттегляне на предявените иски, с изключение на едно от образуваните производства.

Коментар на председател на съд от Северна България: *Нека да го правят, тъй като и няма механизъм за противодействие и забрана на подобно поведение, но след като са заплатили държавната такса. В големите съдилища това ще доведе до своеобразно голямо увеличаване на цената – официално под формата на държавни такси – за да си избереш съдия, в малките няма да доведе до това, но ще е много очебиен.*

Като краен резултат това процесуално поведение на страните е довело до заобикаляне на принципа на случайния подбор чрез електронно разпределение на делата съобразно поредността на постъпването им. Особено фрапиращи са случаите, в които многобройни идентични молби са подавани последователно, регистрирани са с последователни входящи номера и образувани в дела, също с последователни номера. Някои от делата са образувани само по първа страница от молба, която не е подписана и която не съдържа достатъчно данни, от които да се направи извод за нейния предмет, същността на направеното искане, авторството на молбата, поради липсата на подпис и др. Тези обстоятелства налагат извод за неефективност на предприетите от

председателя на СГС мерки за своевременното констатиране на подобни идентични молби.

Изводът за съмненията в заобикалянето на принципа на случайния подбор на делата, чрез електронно разпределение кореспондира с нашите наблюдения. "Вратичките", които страните използват, за да стигнат до желаното разпределение на дело за определен докладчик, предполагат да се предприемат спешни мерки за реорганизиране на деловодната система, като основно да се реши проблема с интегрирането на програмата за разпределение в деловодната система.

Извод: Установени са факти, които предполагат "заобикаляне" на принципа на случайното разпределение. Не е уредена достатъчно процесуалното поведение на страните. Открити проблеми в деловодната система, която се явява отделно от системата за случайното разпределение на делата.

Коментар на председател на съд от Северна България: *Не виждам защо изобицо двете системи трябва да бъдат интегрирани, най-малко защото и двете служат на корено различни цели и изобицо не е ясно каква е връзката между тях. Единствено може да съществува такава връзка с оглед проверка и засичане дали делата се разпределят по поредност на постъпване, тъй като деловодната програма обхваща и входящите на постъпващите преписки и дела.*

Тема 10: Становище от Ана Караиванова, главен инспектор на ИВСС относно сигнали по образуването и движението на делата в СГС

Анализ: Установен е извод, че не се спазва стриктно нормата на чл.9 от ЗСВ за разпределението на делата съобразно поредността на постъпването им. Установява се, че входящи номера по постъпили преписки са разпределени не по поредността им. Установява се липса на контрол при електронното разпределение на дела, като е допуснато неоправомощено със заповед лице да разпределя технически делата чрез програмата.

Извод: Сериозен недостатък според нас е липсата на генериране на единен номер на постъпилите книжа и образуването на преписката в дело, което след това да бъде разпределено. В много от издадените вътрешн правила за случайното разпределение на делата в съдилищата, обикновено липсват механизми за контрол на спазването на издадени заповеди за възлагане на лица, които са отговорни за извършването на разпределението на делата. Недостатъчно е развита практиката по контрола на оправомощените със заповед лица при извършването на електронно разпределение на съдебни дела.

Тема 11: Анализ на обобщените резултати относно случайното разпределение на делата въз основа на тематичните и планови проверки извършени от инспектората към ВСС в Апелативен район – Пловдив:

- 1. В резултат на извършените от Инспектората към Висш съдебен съвет планови и тематични проверки се констатира спазването на принципа на случайното разпределение на делата в съдилищата от Апелативен район – Пловдив.*
- 2. Констатираните отклонения от принципа, прогласен в чл. 9 от ЗСВ, в резултат на отправените препоръки от Инспектората към Висш съдебен съвет са преодоленни.*

3. *Образуването на делата и разпределянето им се извършва в рамките на три дни от постъпването на книгата в съда, като това става съобразно реда на постъпването им.*
4. *Административните ръководители със заповеди са утвърдили правила за случайно разпределение на делата в съответните съдилища.*
5. *Висш съдебен съвет следва да препоръча на горестоящите административни ръководители да извършват допълнителни проверки относно спазването на принципа за случайно разпределение на делата на всеки 6 (шест) месеца, съобразно правомощията им по чл.86, ал.1, т.1 и т.6 и чл.106, ал.1, т.1 и т.6 от ЗСВ.*

Извод: Констатациите от проверката в Окръжен съд и Районен съд в Пловдив съвпадат с нашите от наблюдението, че има добра организация и създадени практики по процеса на случайното разпределение на постъпилите съдебни дела. Според нас е добра препоръката на ВСС да се извършват допълнителни проверки на всеки шест месеца относно спазването на принципа за случайно разпределение на делата.

Тема 12: Тематична планова проверка на ИВСС по разпределението на съдебни дела на случаен принцип във Районен съд – Кърджали за 2010 г. и първото шестмесечие на 2011 г.

Анализ: Направен е опит, посредством издадените от председателя на съда заповеди, за конкретизиране на отделните етапи, през които протича избора на докладчици по отделните съдебни производства, като са конкретизирани лицата, оправомощени да извършват разпределението; случаите, в които се налага отклонение от принципа и начина на удостоверяване на избора на съдии.

Практиката на Районен съд - Кърджали, включително и тази на други съдилища показва необходимостта принципът, установен в чл. 9 от ЗСВ при определени обективни предпоставки да не бъде абсолютизиран. От вътрешните правила, утвърдени от съда, е видно, че в конкретни хипотези, като отпуск и временна нетрудоспособност определени съдии да бъдат изключвани от участие в разпределението на постъпващите в съда дела.

Отделно от това, предвид числеността на съдебния състав и обема от работа, административният ръководител е предвидил част от съдиите, разглеждащи както граждански, така и наказателни дела, да участват с по 50% натовареност във разпределението на всеки от двата вида дела до достигане на 100% обща натовареност.

Очевидно е, че конкретни хипотези налагат други решения в организацията на административната дейност, свързана със случайния подбор на съдии, които следва да бъдат отчитани и преодолявани от административните ръководители.

Според нас за безспорно установено е недостатъкът на програмата да предвиди решение на проблема с равномерното разпределение на дела в случаи на отсъствие на съдии в отпуск или временна нетрудоспособност. Наблюдението показва, че в почти всички наблюдавани съдилища има случаи, когато дълго отсъствал съдия се върне на работа в съда, програмата започва да му разпределя с три пъти по-голям нереален брой дела до достигане на процента на натовареност. Практиката в тези случаи показва, че председателите на съдилищата прибегват до ръчно разпределение на делата на тези съдии или им се създава „кухи бройки“, за да припознае програмата за равномерна натовареност.

Извод: Анализът показва, че процесът по случайното разпределение на делата е тромав и не предвижда всички хипотези. Компютърната програма се нуждае от ново развиване на софтуерни решения при приложението на случайния принцип, както и усъвършенстване правилата за разпределение на съдебни дела.

Тема 13: Тематична планова проверка на ИВСС по разпределението на делата на принципа на случайния подбор чрез електронна програма, извършена в Окръжен съд – Пловдив

Анализ: Изложеното в акта налага изводи за създадена добра организация при разпределението на делата на случаен принцип, създадена от административния ръководител на Окръжен съд-Пловдив. Създадени са точни, подробни и ясни правила, регламентиращи процедурата за извършването на разпределение и определяне на съдии-докладчици, които създават условия за прозрачност по отношение спазване на принципа, установен с разпоредбата на чл. 9 от Закона за съдебната власт. Налице е целенасочен подход на административния ръководител на Окръжен съд-Пловдив за отговорно и ангажирано предприемане на адекватни действия за осигуряване прилагането на разпоредбата на чл. 9 от Закона за съдебната власт. Разписаният, посредством Вътрешните правила, утвърдени със Заповед № РД-68/25.07.2011 г. на председателя ред, обхваща цялостния процес от момента на постъпване на книжата, по които се образуват дела; исканията, направени до съда в досъдебното производство и книжата, по които се образуват фирмени дела, до архивиране на информацията. Детайлно е указан всеки един етап от разпределението на делата, образувани пред Окръжен съд - Пловдив, лицата, разполагащи с права да извършват разпределението и достъп до системата, посредством която се извършва разпределението. Нещо повече, изброително са посочени случаите, в които се налага отклонение от абсолютното спазване на принципа за случаен подбор при избор на съдии-докладчици, на които се разпределят делата за разглеждане. Следва да се отбележи, че настоящите констатации напълно кореспондират с положителните изводи за организацията на административната дейност на Окръжен съд-Пловдив, създадена от председателя, направени в Акт за резултати от извършена проверка на ИВСС, съставен на основание Заповед №232/31.08.2009 г. на Главния инспектор на Инспектората към Висшия съдебен съвет. Предприетите от административният ръководител действия за конкретизиране на правилата, когато се налага замяна на вече разпределено дело и определен докладчик, се явяват и отговор на констатациите, направени от ИВСС с посочения акт, за честа смяна на съдиите-докладчици по делата, като не се отразяват основанията за промяната в съдебните състави.

Коментар на председател на съд от Северна България: *За мен най-важната и основна гаранция е не какво е написано на хартиен носител, а какво е усещането на съдиите за това дали програмата се използва коректно, което няма как да стане със заповед. Защото няма как първо съдиите да не са убедени в коректността на разпределението и да искаме обратното от гражданите и адвокатите. И за това при нас сигурно половината от съдиите имат достъп до програма по всяко време със собствени пароли, защото колкото едно нещо е обвито в тайнственост, толкова повече съмнения възникват за него. От тази гледна точка считам, че при нас никога не е имало съмнение в това, защото на практика целия съд може да влиза и да гледа какво става в програмата. Отделно от това когато голяма част от съдиите периодически разпределят дела сами осъзнават и осмислят някои слабости и несъвършенства на програмата, които при друга ситуация се приписват директно на разпределящия (председателя) с всички произтичащи от това неблагоприятни*

последници, включително и за климата в съда, тъй като това е един от най-деликатните въпроси (натовареността, а оттам и справедливостта).

Извод: При нуждата да бъде оптимизирана дейността на съдилищата, видно е, че принципът за случайния подбор при избор на съдебни състави не следва и не може да бъде абсолютизиран, доколкото при спазването му трябва да бъдат съобразявани и допълнителни обстоятелства: отводи на съдебни състави, отсъствия на съдии, както и случаите на дежурства и съблюдаване на кратките процесуални срокове за произнасяне, характерни за определени съдебни производства. Отделно от това, организацията, създадена в Окръжен съд-Пловдив, за разпределението на делата на случаен принцип, поставя въпроса относно възможността тя да бъде приложена в същия вид в съдилища със значително по-малък брой съдии, където трябва да бъдат отчитани други специфики.⁶⁷

Тема 14: Акт с резултати от извършена проверка в Окръжна прокуратура - Перник на основание Заповед №Ж-01-1331/2011г. на Главния инспектор на Инспектората към ВСС

Преписка рег. №104/10г. по описа на РП – Брезник постъпила в Окръжна прокуратура – Перник на 11.05.2010г., където е заведена с рег. №1228/10г. по описа на ПОП. По това време Окръжният прокурор при Окръжна прокуратура – Перник г-н Пламен Найденов бил в отпуск поради заболяване. Докато е в болнични той бил замества от заместник-окръжен прокурор Бисер Михайлов. Съгласно заповед №001-2010г./04.01.2010г. на Пламен Найденов – административен ръководител-окръжен прокурор на ОП-Перник от 05.01.2010г. преписките и делата в ПОП се разпределят, чрез предоставения от Висшия съдебен съвет програмен продукт за случайно разпределение на преписки и дела Law Choice. Разпределението се извършва от административния ръководител или от лицето, което го замества. В случая разпределението на преписката на принципа на случайния подбор чрез електронно разпределение съобразно поредността на постъпването е осъществено от заместник-окръжния прокурор Бисер Михайлов, защото по това време той замествал административния ръководител на ОП-Перник. Видно от протокола за избор на прокурор на 11.05.2010г. в 10 часа 20 минути и 23 секунди чрез програмния продукт Law Choice преписка вх. №1228 е разпределена на заместник-окръжния прокурор Бисер Михайлов. Преписката е разпределена като преписка, която има за предмет престъпление против стопанството и отделни стопански отрасли (икономически престъпления). Съгласно цитираната по-горе заповед на административния ръководител на ОП-Перник, на прокурор Бисер Михайлов следва да се разпределят преписки с предмет престъпления против стопанството и отделни стопански отрасли (Икономически престъпления) при 100% натовареност.

Анализ: От прочетеното възниква въпроса защо в прокуратурата има формално разделение за разпределяне на преписки според предмет на престъпленията по НК? Подобна практика според нас не гарантира случайния принцип при разпределението на преписките. Имаме виждане, че за разлика от разпределението на дела в съдилища, където има формално разделение на наказателни и граждански отделения поради спецификата на статута на този орган, в прокуратурите не следва да има подобно формално разделение. Същевременно не става ясно при колко прокурори е било направено разпределението на горесцитираната преписка.

⁶⁷ Тематичната планова проверка на Инспектората на ВСС по разпределението на делата на принципа на случайния подбор чрез електронно разпределение, извършена в Окръжен съд – Пловдив - <http://www.inspectoratvss.bg/bg/acts/>

Извод: Специфичното разделение на прокурорите според предмета на престъпленията по НК не гарантира случайния принцип при разпределението на преписките. Според нас е добре да се разпределят преписките сред всички прокурори в съответната прокуратура без да се има предвид предмета на престъпленията по НК.

Тема 15: Акт с резултати от извършена планова проверка на Инспектората към ВСС в Районен съд – Дупница. Срок за извършване на проверката от 07.12.2010 г. до 17.12.2010 г.

Анализ: В Районен съд - Дупница е въведена компютърна програма за електронно разпределение на делата, съобразно поредността на постъпването им. По делата не са приложени извлечения от архива на системата за случайно разпределение на делата, поставяни са само резолюция с дата и подпис. Протоколите за разпределение на делата се подреждат в отделни книги за съответната година.

Извод: Потвърждава се констатацията от наблюденията в отделни съдилища, че съществуват единични случаи, когато по дела не са прилагали протоколи от извършено разпределение. Потвърждава се необходимостта от централизиран архив на системата за случайно разпределение на делата и задължителното прилагане на извлечения от програмата при всяко разпределено съдебно дело.

Тема 16: Акт с резултати от извършена планова проверка на Инспектората към ВСС в Окръжен съд – Благоевград – граждански и търговски дела. Срок за извършване на проверката от 01.01.2009 г. до 31.12.2010 г.

Анализ: Гражданските и търговските дела се разпределят на принципа за случайния подбор, чрез автоматизирана система за управление на делата. Освен това, в ОС Благоевград има утвърдени вътрешни правила относно разпределението на делата в съда. В правилата подробно са описани начините на разпределение на делата и случаите, в които не се прилага принципа на случаен подбор. Със заповед №203/07.09.2009г. на съдия Румяна Бакалова (Зам. Председател) е възложено да разпределя гражданските дела постъпили в съда. С нова заповед №46/22.02.2010г. разпределението на гражданските дела е прехвърлено от съдия Бакалова на съдия Валери Междуречки. Не бяха констатирани случаи на манипулиране на система, с оглед избягване прилагането на случайния подбор. При възникнала необходимост от ръчно разпределение на делата това е правено въз основа на изрична заповед на Административния ръководител (пр. Заповед №17/20.01.2010г. на Председателя на ОС Благоевград). Протоколите за случаен подбор на съдия докладчик се прилагат по делата.

Извод: От изложеното добиваме впечатление за умело приложение на добри мерки за обезпечение на риска от нарушение на принципа в чл.9 от ЗСВ. Предвиден е реален контрол, като при възникнала нужда от ръчно разпределение на делата, се изисква нарочна заповед на административния ръководител. Успешна практика на ОС – Благоевград е прилагането на протоколите за случаен подбор на съдия докладчик по дела.

Тема 17: Акт с резултати от извършена планова проверка на Инспектората към ВСС в Окръжен съд – Пазарджик. Срок за извършване на проверката от 12.03.2012 г. до 23.03.2012г.

Анализ: Случайния подбор чрез електронно разпределение на делата се извършва съобразно Инструкцията за организацията и реда за използване на програмните продукти за разпределение на делата в съдилищата на случаен принцип, ПАРОАВАС, Правила за разпределение на постъпващите дела в Окръжен съд – Пазарджик и

издадените в изпълнение на горепосочените актове заповеди на Председателя на съда: №7 от 0401.2010г.; №11 от 04.01.2010г.; №1 от 03.01.2011г.; №3 от 03.01.2011г. С цитираните заповеди е разпоредено в началото на календарната година, в случая 2010г. и 2011г. да се извърши нулиране на програмата за разпределение на всички дела, считано от първия работен ден, поименно са определени лицата, които да извършват разпределение на наказателните дела на принципа на случайния подбор по реда на постъпването им, съдиите, разглеждащи наказателни дела, както и процентната натовареност на всеки от тях. През двете проверявани години всеки от наказателните съдии е с фиксирана натовареност 100 процента от постъпващите дела, като единствено за административния ръководител този процент е 70. Предвидени са особени правила за дела, образувани по реда на чл.64 от НПК, съгласно които тези чнд се разпределят между съдиите, които в деня на постъпване на искане по чл.64 от НПК не са ангажирани в съдебно заседание и не отсъстват; чнд по чл.65, ал.5 от НПК, които се разпределят на въззивни граждански състави по предварително определен график; чнд по искане за одобряване на процесуални действия в досъдебната фаза и чнд по чл.222 от НПК – между всички съдии, които не отсъстват и не са ангажирани в с.з. Утвърдените правила за разпределение се спазват и протокол за извършеното електронно разпределение на принципа на случайния подбор се прилага към всяко наказателно дело. Проверката на приложените към делата протоколи сочи на стриктно придържане към задължителните реквизити на същия: съдиите, които не са участвали в избора, причините за това и подпис на извършващия разпределението. Проверката установи равномерно разпределение на делата и коректно експлоатиране на системата.

Извод: Наблюдават се добри практики на прилагане на системата за случайно разпределение на делата в Окръжен съд - Пазарджик. Прилагат се протоколи към всяко разпределено дело и стриктното описание в тях на отсъстващите съдии и причините за това. Според нас не е изяснено добре защо в началото на всяка година се нулира програмата за разпределение на всички дела и какво става с натрупаната информация в архива.

Тема 18: Акт с резултати от извършена планова проверка на Инспектората към ВСС в Районен съд – Петрич. Срок за извършване на проверката от 08.02.2010г. до 11.02.2010г.

Анализ: Административното и организационното ръководство на съда до 25.06.2009г. е било осъществявано от изпълняващ длъжността председател, съдия Ангелина Бисеркова. След посочената дата титуляр на длъжността, административен ръководител, Председател на Районен съд Петрич е съдия Мая Банчева. Според графикът на дежурствата, определен с ежемесечна заповед на Председателя на съда, съдиите от гражданско отделение не разглеждат дела по дежурство. Гражданските състави правораздават в дните вторник, петък и четвъртък. Гражданските дела се разпределят на принципа на случайния избор чрез електронната система LAW CHOICE от м. юни 2006г. На 03.10.2008г. по устно разпореждане на зам. Председателя на съда Ангелина Бисеркова е преустановено използването на посочената деловодна програма. За периода от 03.10.2008г. до 07.07.2009г. избора на докладчик е осъществяван чрез деловодната програма на съда АСУД. Посочената програма дава сериозни възможности за външно манипулиране, поради което с въвеждането и е нарушена разпоредбата на чл.9 от Закона за съдебната власт, за случаен подбор на съдията-докладчик. Със Заповед № 75/03.07.2009г. на Председателя на съда, съдия Банчева е инсталирана последната версия 3.3. на одобрената от ВСС програма за случайно разпределение на делата LAW CHOICE. Принципът не се прилага за обезпечителните и заповедни производства. Бе установено, че заповедните производства се разпределят на случаен

принцип от деня на започване на проверката 08.02.2010г. Прилагането на принципа на случаен избор се извършва от Председателя на съда, съдия Мая Банчева, която и образува делата. Съгласно посочената заповед, в отсъствие на съдия Банчева, със системата оперира съдебният администратор Силвия Арабаджиева. Не бяха констатирани случаи на допълнително манипулиране на деловодната система, с оглед избягване прилагането на случайния избор. Протоколите за случаен избор на съдия докладчик невинно се прилагат по делата, въпреки изричната заповед на Председателя на съда.

Извод: Проверката в Районен съд – Петрич потвърждава нашите наблюдения, че липсва отговор на въпроса по какви критерии и как съдилищата правят избора с коя от „много програми“ извършват случайното разпределение на делата. Не е ясно по какви критерии е направен избор коя от двете програми – LAW CHOICE или АСУД е по-добра. Според нас В Районен съд – Петрич е недопустимо съдебен служител да е отговорен за случайното разпределение на съдебни дела за съдии, при отсъствието на съдия Мая Банчева.

Тема 19: Акт с резултати от извършена планова проверка на Инспектората към ВСС в Районен съд – Разлог. Срок за извършване на проверката от 04.10.2010г. до 05.10.2010г.

Анализ: От 20.06.2006г. е инсталирана версия на програма за случайно разпределение на делата разработена от ВСС. Постъпилите в съда иски молби се образуват в граждански дела и последните се разпределят чрез електронната система на случаен принцип. Всички граждански състави включително и този на Председателя са с натовареност 100% от постъпилите граждански дела. С оглед големия брой на образуваните заповедни производства, със Заповед на Председателя на РС Разлог, считано от 06.04.2010г. тези производства, при спазване на принципа на случаен подбор, се разпределят за разглеждане и на съдиите правораздаващи по наказателни дела, чрез системата за електронно разпределение. Образуването на гражданските дела, определянето на предмета на иска и процесуалния ред за разглеждането му се извършва от Председателя на съда, а техническата дейност по определяне на съдия докладчик, съгласно изрична заповед на Председателя, се извършва от административния секретар на съда – Маргарита Крайнова....Принципът на случайния подбор на съдия-докладчика по чл.9 от ЗСВ се прилага стриктно. От началото на 2010г. по делата се прилагат протоколите за случаен подбор, което създава прозрачност в работата на съда по определянето на докладчици. Начина на организация на делата, чието разглеждане е свързано с кратки срокове (дела разглеждани по дежурство) е нетрадиционен, но определено подходящи и резултатен.

Извод: Според нас е добра практика в Районен съд – Разлог да се разпределят голям брой постъпили граждански дела и на съдии, разглеждащи наказателни дела, при необходимост. Това показва гъвкавост и динамично решение на възникнали трудности. Добро впечатление прави практиката да се прилагат по делата протоколите за случаен подбор. От цитираната проверка в този съд, обаче, никъде в документа на ИВСС не стана ясно за приложението на коя програма се извършва случайния подбор.

Тема 20: Акт с резултати от извършена планова проверка на Инспектората към ВСС в Районен съд – Благоевград – граждански дела. Срок за извършване на проверката от 25.10.2010г. до 29.10.2010г.

Анализ: Гражданските дела се разпределят на принципа на случайния избор чрез електронна система, която е модул на АСУД. Системата е внедрена в съда от 2004г., а случайното разпределение се прилага от 2006г. От м. октомври 2009г. се прави

разпечатка на протоколите от случайния избор и същите се прилагат по делата. Техническата дейност по прилагането на принципа е регулирано със Заповед на административния ръководител на съда, издадена на основание чл.80, ал.1, т.1 от ЗСВ и чл.46, ал.2 от ПАРОВАС и се извършва от съдебния администратор на съда, а в отсъствието и от административния секретар на съда. На случаен принцип се разпределят и заповедните производства, както и тези по предварително обезпечение на бъдещ иск.....Не бяха констатирани случаи на допълнително манипулиране на системата за случаен избор, с оглед избягване прилагането на принципа по чл.9 от ЗСВ. В автоматизираната система за управление на делата са отразени всички съдопроизводствени действия по висящите дела.

Извод: От проверката в Районен съд – Благоевград стана ясно, че инспекторатът към ВСС намира АСУД за надеждна, без случаи на манипулиране на системата за случаен подбор. От проверката в Районен съд – Петрич (тема 13), ИВСС констатира в противоречие, че *„АСУД дава сериозни възможности за външно манипулиране, поради което с въвеждането ѝ е нарушена разпоредбата на чл.9 от Закона за съдебната власт, за случаен подбор на съдията-докладчик”*.

Тема 21: Акт с резултати от извършена планова проверка на Инспектората към ВСС в Районен съд – Пазарджик – наказателни дела. Срок за извършване на проверката от 12.03.2012г. до 23.03.2012г.

Анализ: Техническата дейност по разпределението на делата се извършва електронно на случайния принцип по входящия им ред от съдебен деловодител, въз основа на писмена заповед. По всяко дело се прилага протокол за определения съдия-докладчик. След разпределението им, делата се докладват на определения съдия-докладчик в същия ден или най-късно на следващия ден. Определянето на съдия-докладчик по изпълнителните дела също се извършва на принципа на случайния избор чрез програмния продукт на ВСС за разпределение на делата „Law Choice”, като техническата дейност се извършва от деловодителите в съдебно-изпълнителната служба. Съдебните заседатели по наказателни дела се избират на случаен принцип, като се използва САС „Съдебно деловодство”. По всяко дело се прилага и протокол за разпределение на съдебните заседатели. Разпределението на делата е извършвано на принципа на случайния подбор, въз основа на издадени заповеди от административния ръководител, с които е била определена еднаква процентна натовареност на съдиите, разглеждащи наказателни дела и съответна процентна натовареност на съдиите от гражданска колегия, съобразно специализацията им по материи.

Извод: От проверката в РС – Пазарджик се потвърждава нашето наблюдение, че има размиване на отговорностите между административния ръководител на съда, който разпределя съдебните дела и съдебен служител, който извършва техническата дейност по разпределението на делата. Според нас е недопустимо съдебен служител да има отговорност по разпределението на съдебните дела, дори и само в техническата му част.

Тема 22: Акт с резултати от извършена планова проверка на Инспектората към ВСС в Районен съд – Кюстендил. Срок за извършване на проверката от 07.12.2010 г. до 17.12.2010 г.

Анализ: В Районен съд - Кюстендил е въведена компютърна програма за електронно разпределение на делата, съобразно поредността на постъпването им. По всички граждански дела не са приложени извлечения от архива на системата за случайно разпределение на делата, поставяни са само резолюция с дата и подпис.

Протоколите за случайно разпределение са подредени в отделни книги за съответните години.

Извод: Според акта на ИВСС не е проведена задълбочена проверка относно приложението на чл.9 от ЗСВ в Районен съд – Кюстендил, както и в много други съдилища. Кратките констатации и липсата на препоръки на инспекторите по темата за случайното разпределение на делата предполага незадълбочен анализ и липса на данни.

V. Прилагане на случайния принцип при разпределението на преписките в прокуратурите

Коментар на Центъра на НПО: Според нас не може да бъде отбелязан дори слаб напредък в приложението на случайния принцип в органите на прокуратурата. След проучване на публикации се налага извода, че липсва достатъчно информация и гаранции, как и по какъв начин, при какви правила прокурорите разпределят преписките по досъдебни производства на случаен принцип. Кой и как контролира целия процес от районна до върховна прокуратура? Кой контролира работата на заместник-главните прокурори? Преобладаващите публикации са за негативни практики за злоупотреба с принципа и злонамереност при прилагането му.

Из доклада за проверката в ИВКП⁶⁸

”... Малена Филипова тотално е пренебрегвала принципа на случайното разпределение на делата.

Със заповед на главния прокурор от октомври 2007 г. се дават указания за прилагането на чл. 9 от ЗСВ – случайно разпределение на дела и преписки в прокуратурата. Заповедта обхваща и отдел ИВКП.

На 6 ноември 2007 г. Малена Филипова издава заповед, с която игнорира случайния подбор. Преди да стори това, в докладна записка до главния прокурор (по онова време Борис Велчев) тя обяснява защо в нейния отдел не следва да се прилага принципът на случайния подбор. Велчев се е съгласил с мотивите ѝ и е възложил на свой заместник да изготви заповед в този смисъл, което е и сторено.

Мотивите на Малена Филипова срещу случайния избор са, меко казано, странни, затова е странно и поведението на Велчев, който се е съгласил с тях. Така например Филипова изтъкнала, че принципът на случайно разпределение не трябва да се прилага по отношение на преписки, образувани по сигнал за противоправни действия на магистрати, защото те се разпределят между прокурори, които не са заети с ревизии и проверки. Освен това, имало опасност преписки да се паднат на прокурори, които идват от района, в който работи проверяваният магистрат.

Екипът по инвентаризацията изтъква, че всички тези евентуални спънки могат да бъдат отстранени в системата, защото тя позволява мотивирано предварително изключване или отказ при вече извършен избор. В крайна сметка, във всички магистратури делата се разпределят между магистрати с различна моментна заетост и да се изтъква Инспекторатът като изключение е крайно нелепо.

Друг мотив на Филипова е, че работата на колегите ѝ в ИВКП по преписките срещу магистрати всъщност не е типично прокурорска работа. Тук в доклада се казва,

⁶⁸ <http://www.legalworld.bg/show.php?storyid=29792>

че този аргумент е неоснователен, защото ИВКП извършва изцяло прокурорска работа – може да разпитва магистрати, да реши дали да образува дело или не и т.н. На следващо място, друг аргумент против случайния подбор, който Филипова е изтъкнала, е, че често преписките се обсъждат със завеждащ-отдела, т.е. с нея, поради "изключителната деликатност на въпросите, които трябва да се решат". (Сигурно от същата деликатност тя е изисквала снимки и видеоматериали за личния живот на магистрат.)

Непрекъснатото текучество в Инспектората, чиято дейност, макар и свързана с работата на прокуратурата, не е типична прокурорска дейност, води до липсата на еднакво добре подготвени хора, е последният мотив на Малена Филипова. На тези две нейни заключения, проверяващите отговарят, че няма пречка и при случаен избор деликатните въпроси да се обсъждат със завеждащ-отдела. А коментарът на твърдението за недобре подготвените хора ясно показва, че проверяващите са го възприели като обида, нанесена на прокурорите.

Изводът на екипа по инвентаризация е, че Малена Филипова е дерогирала приложението на текстовете от ЗСВ за случайния избор, без дори да се е запознала с възможностите на системата и начинът ѝ на действие.

Вместо това, тя "ангажира преките си ръководители с това свое решение, въпреки че като прокурор със значителен стаж е следвало да съобрази, че резолюциите на главния прокурор и на неговия заместник не могат да отменят приложението на императивна законова норма", се казва още в доклада.

И още: "Следва да се има предвид и обстоятелството, че допуснатото нарушение е пряко свързано с една деликатна материя - проверка срещу магистрати по постъпили сигнали за извършени от тях противоправни и престъпни действия. Много често магистратите са обект на необосновани сигнали, подавани от лица, чиито интереси са накърнени от предприето срещу тях наказателно преследване или от постановено решение и поради това те следва да се ползват от същите гаранции за обективност, които законът осигурява на всички останали граждани, а една от тези гаранции е принципът на случайно разпределение на преписките и делата."

От октомври 2009 г. насам принципът на случайното разпределение вече е въведен в ИВКП, но поради краткото време екипът не е успял да провери дали всички преписки са били разпределяни по този начин.

Цацаров се отказва от Галина Тонева и я направи редови прокурор⁶⁹

Главният прокурор Сотир Цацаров обяви в четвъртък началото на пълна проверка на всички сделки по продажбата на ток от "Националната електрическа компания" и в същото време смени един от заместниците си – Галина Тонева.

Висшият съдебен съвет формално гласува решението на ръководителя на държавното обвинение за Тонева със 17 гласа "за", двама бяха въздържали се, а

⁶⁹ <http://www.mediapool.bg/%D1%86%D0%B0%D1%86%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B2--%D1%81%D0%B5-%D0%BE%D1%82%D0%BA%D0%B0%D0%B7%D0%B0-%D0%BE%D1%82-%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%BD%D0%B0-%D1%82%D0%BE%D0%BD%D0%B5%D0%B2%D0%B0-%D0%B8-%D1%8F-%D0%BD%D0%B0%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B8-%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B8-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BA%D1%83%D1%80%D0%BE%D1%80-news203164.html>

четирима – против. Тя бе преназначена на позиция редови прокурор във Върховната касационна прокуратура.

Преди ден стана ясно, че Тонева е проверявана по сигнал на Яне Янев за издаване на неправомерна заповед за разпределяне на делата срещу енергийната мафия. Цацаров призна, че това е в основната на решението му и допълни, че не му е било ”приятно” да внесе подобно предложение. Той обясни, че решението му не е дисциплинарна санкция срещу бившия зам.-главен прокурор, но от думите му стана ясно, че има и такъв елемент.

Цацаров каза, че Тонева неправомерно е иззела функциите на главния прокурор като е разпределила делата в сферата на енергетиката на двама прокурори от Върховната касационна прокуратура. Според него тези случаи не са били по силите на двамата прокурори, които са ги получили.

Преди ден Тонева обясни, че двама прокурори от ВКП само са координирали работата, а делата са били разпределени на първоинстанционни наблюдаващи прокурори. Сега бившият заместник-главен прокурор, който беше и най-сериозната конкуренция на Цацаров по време на изборите за нов шеф на прокуратурата, е проверявана за действията си.

ВСС образува дисциплинарно производство срещу Николай Кокинов⁷⁰

Висшият съдебен съвет (ВСС) образува дисциплинарно производство срещу градския прокурор на София Николай Кокинов.⁷¹ Причината е нарушаването на принципа за случайно разпределение на делата при назначаването на прокурор по делото срещу бивши директори на НЕК.

Миналата седмица главният прокурор Сотир Цацаров съобщи, че е внесъл искане до Съвета за образуване на дисциплинарното производство. По думите на Цацаров, Кокинов е обяснил, че е назначил прокурора по процеса Георги Тафров съгласувано с Върховната касационна прокуратура. Ако това се потвърди, очевидно не трябва да търсим най-тежкото наказание, каза тогава Цацаров. Междувременно без дебати ВСС освободи Ангел Илиев от поста апелативен прокурор на София. Формално това стана по искане на самия Илиев, но той беше провокиран от образуването срещу него на дисциплинарно производство. То отново е по искане на главния прокурор Цацаров и също е заради нарушаване на принципа на случайното разпределение, но на делото САПАРД. Преди време Цацаров детайлно обясни как Илиев е дал казуса на прокурор Стойчо Ненков, който пък в последната минута оттегли прокурорските протести срещу оправдателните присъди на бизнесмените Марио Николов и Людмил Стойков. Така те и останалите подсъдими в процеса за злоупотреба с близо 7,5 млн. евро от програма САПАРД станаха окончателно невинни, без делото да стигне до последната съдебна инстанция, припомня БНР.

⁷⁰ <http://www.vesti.bg/index.phtml?tid=40&oid=5623571>

⁷¹ Междувременно Николай Кокинов беше освободен от заеманата длъжност на 29.04.2013г. след избухналия пореден сигнал за подслушване на политици и магистрати, в който е записан и той.

VI. Анализ на публикации

„Софтуерът за случайно разпределение на делата позволява манипулации”⁷²

Софтуерът "Law Choice", който се използва за случайното разпределение на делата във Върховния административен съд и 90% от съдилищата в България позволява манипулация при избора на съдията, който ще гледа делото. Това са основните констатации в доклада на работната група, която провери Върховния административен съд (ВАС), научи "Капитал" от източници в съвета. Докладът от ревизията е бил подписан от всички членове на работната група (в която влизат член и експерти на ВСС, представители на НПО и независим ИТ експерт), като само членът на Инспектората към ВСС Димана Йосифова е подписала с особено мнение някои от препоръките.

Така например става ясно, че едно и също дело може да бъде разпределено от софтуера няколко пъти и определя различни съдии докладчици. Отделно от това е възможно да се манипулира натоварването на отделните съдии в посока делото да се падне при най-ненатоварения, без това да оставя следи. Възможно е от друга инсталация на програмата да се разпечатва протокол за случайното разпределение с "правилния съдия". На практика log-овете на системата се пазят в незащитени файлове, които могат да се редактират с текстов редактор.

В доклада се отправят препоръки към председателя на ВАС в случай, че няма вътрешни правила за случайното разпределение на делата, да се утвърдят правила за оптимална защита на софтуера, разпределящ делата - като сигурност на паролите, тяхната периодична смяна, невъзможност за споделянето им с други лица. Другите препоръки засягат неясните правила, по които се формират тричленните, петчленните и седемчленните състави на съда.

„Гръгва инспекция на делата в София”⁷³

Осуетената след скандал проверка на случайното разпределение на делата в Софийския градски съд ще започне идната сряда с нови проверяващи, научи „Преса“. Те ще са от комисията за информационни технологии на Висшия съдебен съвет (ВСС), както поиска шефът на Върховния административен съд Георги Колев. Начело на комисията е следователят Румен Георгиев.

Смяната дойде, след като Колев обяви, че неговият съд е бил проверяван тенденциозно от шефката на комисията за конфликт на интереси на ВСС Незабравка Стоева и нейния екип. Шефът на ВАС твърди, че Стоева довела в съда външни хора от неправителствени организации, а после непонятно защо поискала и допълнителни материали. А мнозинството във ВСС изпадна в амнезия защо въобще е правена такава проверка, въпреки че тя е зaleгнала в годишната програма на съвета. Но проверяващите бяха сменени.

⁷² http://www.capital.bg/blogove/pravo/2013/04/10/2039345_softuerut_za_sluchaino_razpredelenie_na_delata/

⁷³ <http://pressadaily.bg/publication/12982-%D0%A2%D1%80%D1%8A%D0%B3%D0%B2%D0%B0-%D0%B8%D0%BD%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%86%D0%B8%D1%8F-%D0%BD%D0%B0-%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D0%B2-%D0%A1%D0%BE%D1%84%D0%B8%D1%8F>

В интервю за „Преса“ Незабравка Стоева се усъмни, че целта е била да се зачертаят изводите за разпределението на делата във ВАС, както и да се осуети проверката в СГС. Георги Колев я контрира, че няма такова нещо. Комисията на Стоева провери и Върховния касационен съд, но шефът му Лазар Груев не възрази срещу това.

Статия: Шефът на ВКС Лазар Груев: Съдиите гледат дали изборът е честен⁷⁴

- Защо не протестирахте срещу проверката на случайното разпределение на делата във ВКС, г-н Груев? *Нямаше за какво. Във ВКС още от 2010 г. работим по нова система за управление на делата, в която е интегрирано и случайното разпределение. Тя има няколко предимства - по всяко дело прилагаме протокол на всички съдии, измежду които е извършен подборът, имената на изключените от участие (заради отвод, предишно участие в делото и т.н.), което става само с писмено разпореждане на зам.-председател и то също се съхранява. Освен този протокол по всяко дело прилагаме и друг за извършеното разпределение в конкретния ден - законът изисква разпределението да е не само случайно, но и по реда на постъпването на делата. Така и самите съдии виждат, че компютърът разпределя справедливо и ги товари еднакво - те имат онлайн достъп във всеки момент.*

- Шефът на ВАС Георги Колев повдигна въпроса за участието на неправителствени организации в проверката, за липсата на ясна методология... *Провеждането на тези дебати сега, след като две от проверките - във ВКС и във ВАС, вече са извършени, не прави добро впечатление. И е несериозно. Това са принципни въпроси, които трябваше да се обсъждат, когато се приемаха програмата за работа на ВСС, графикът за неотложните мерки по механизма на ЕК, в които са залегнали и тези проверки. А позицията ми за НПО е известна - отношението между гражданите и държавните институции трябва да е равнопоставено.*

Сериозни нарушения при случайния подбор в столичното следствие⁷⁵

"Лесно можеш да заблудиш човек, който не е специалист. Всъщност така е по-трудно, защото се копира протоколът в Word и се редактира. А другият начин – просто се принтира протоколът, е много по-лесен", каза още Атанас Гебрев.

Инспекторатът на Върховната касационна прокуратура извърши проверка на случайното разпределение на делата в СО на СГП за периода от началото на 2009 г. до март 2012 г. Констатиран са редица сериозни нарушения, като основният виновник, според проверяващите, е операторът на програмата за случайното разпределение Росица Найденова.

Тя си измисляла мотиви за отказ за разпределение на делата, определяла по своя преценка процента на натовареност на следователите, преразпределяла по собствена инициатива дела. Но едно от най-сериозните нарушения е, че тя е редактирала протоколите за случайното разпределение. Прехвърляла протокола в Word формат,

⁷⁴ в. Преса, печатно издание, брой 102 (453) от 13 април 2013 - <http://pressadaily.bg/publication/12982-%D0%A2%D1%80%D1%8A%D0%B3%D0%B2%D0%B0-%D0%B8%D0%BD%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%86%D0%B8%D1%8F-%D0%BD%D0%B0-%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D0%B2-%D0%A1%D0%BE%D1%84%D0%B8%D1%8F>

⁷⁵ <http://www.legalworld.bg/show.php?storyid=30623>

където си обработвала данните – изтривала имената на онези следователи, които били отбелязани като изключени от случайния подбор.

С натовареността Росица Найденова също експериментирала - има дело за разпределение, двама следователи са с 0% натовареност, а други със 100 процента. Найденова им сменя процентите и разпределя делото. При следващото дело връща процентите на първоначалните им показания и пак разпределя дело. Всичко това е правила независимо от заповедта на градския прокурор на София Николай Кокинов следователите да бъдат на 100% натовареност.

"Имам чувството, че операторът се е забавлявал на моменти с програмата", каза днес Емил Владимиров от ИВКП.

Според проверяващите, всичко това е ставало без знанието и съгласието на административния ръководител. В подкрепа на думите си те цитираха данните от разпределението само на едно дело. То се разпределя в 09.06 часа. 14 секунди по-късно следва отказ, а 56 секунди по-късно делото е разпределено наново. Според Владимиров няма как за толкова кратко време да се уведоми административния ръководител, да последва отказ и да има ново разбъркване. Още повече, че за да бъде изключен някой следовател от разпределението, трябва да има заповед на административния ръководител и мотиви към нея. А такова нещо е нямало. Всъщност, според Емил Владимиров, 86.24% от делата са били формално подложени на случайно разпределение.

Статия „Диана Ковачева призна на изпровомяк за манипулации при разпределение на делата”⁷⁶

Правосъдният министър Диана Ковачева призна в понеделник за съществуването на много възможности за манипулация на системите за случайно разпределение на делата в съдебната система. Това стана на последната й пресконференция като член на Министерския съвет, т.е. в момент, в който тя не може да направи нищо по въпроса.

"По няколко пъти може да се натиска копчето (на компютъра, който разпределя делата), докато се избере удобният (съдебен) състав", каза Ковачева. Тя обясни, че вече са задействани проекти за кандидатстване за европейски пари (по ОПАК), за да се изградят електронни системи за разпределението на делата, които да правят манипулирането невъзможно. Освен да предотвратява злоупотребите, новият софтуер трябва да помогне и за изчистване на проблема с неравномерното натоварване на съдиите.

Концепция за работата на Висшия съдебен съвет, изготвена от Калин Иванов Калпакчиев, член на ВСС,⁷⁷ (по чл. 22а, ал. 5 ЗСВ):

⁷⁶ <http://www.mediapool.bg/%D0%B4%D0%B8%D0%B0%D0%BD%D0%B0-%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%B2%D0%B0-%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BD%D0%B0-%D0%BD%D0%B0-%D0%B8%D0%B7%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B4%D1%8F%D0%BA-%D0%B7%D0%B0-%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%BF%D1%83%D0%BB%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%B8-%D0%BF%D1%80%D0%B8-%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D0%BD%D0%B0-%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D0%B0%D1%82%D0%B0-news203868.html>

Въпреки че в последните няколко години в съдилищата беше въведена електронна система за случайно разпределение на делата, практиката показва, че то не се извършва по обективен и непозволяващ изключения и манипулации начин. Примерите са многобройни. Освен това се използват различни програмни продукти за електронно разпределение; в случаите, в които съдиите заседават в състав (въззивните и касационни състави) на случаен принцип се определя само докладчикът, но не и членовете на състава на съда (там където няма постоянни състави).

- Тъй като случайното разпределение на делата е важна гаранция за постигане на изискването за независим и безпристрастен съд по смисъла на чл. 6, т. 1 от ЕКПЧ, то ВСС следва да предприеме следните мерки:
 - Създаване на експертна група, която: да направи независима оценка на нуждите в съдебната система и оценка на приетата от сегашния ВСС IT „Стратегия“; да предложи актуализация на Стратегията, така че да се отговори на констатираните в практиката проблеми и недостатъци в електронната система за разпределение на делата;
 - Изграждане на единен централизиран модел на програмно и информационно осигуряване;
 - Повишаване на сигурността на информационните технологии и постигане на 100% гаранция на случайното разпределение на делата;
- Особено важно е да се подчертае и следното:
 - Освен електронните системи за случайно разпределение на делата, ВСС следва да създадат унифицирани правила за практическото прилагане на софтуерния продукт. Възможно е да се дебатира възможността, административен ръководител да има възможности да се включва в разпределението на делата при предварително определени хипотези, за да бъдат преодолявани недостатъците на електронно разпределение, което позволява съсредоточаване за кратък период от време на значително количество дела с голям обем или с фактическа и правна сложност. Това, разбира се, е мислимо само при условие, че председателят на съда е легитимно овластен от съдиите в съответния съд, което обаче е въпрос на цялостна законодателна промяна на избора и правомощията му.
 - Друга съществена гаранция за случайното разпределение на делата, е спазването на разпоредбите на чл. 85, ал. 3, т. 1, чл. 104, ал. 2, чл. 111, ал. 2, т. 1 и чл. 119, ал. 1, т. 1 ЗСВ, които постановяват, че общите събрания на окръжните и апелативните, респективно Пленумите на върховните съдилища, определят вида на делата, които ще разглеждат отделните съдии. Към настоящия момент ВСС фактически не контролира спазването на посочената гаранция, а практиката показва, че председателите на съдилищата изземват тази компетентност на общите събрания и пленумите, като безконтролно направляват разпределението на видовете дела между съдиите в съдилищата.

ВСС трябва незабавно да предприеме действия по спазването на закона по посочения по-горе въпрос.

ОБООБЩЕНА ОЦЕНКА ЗА СЪСТОЯНИЕТО НА СЪДЕБНАТА РЕФОРМА И НЕОБХОДИМИТЕ БЪДЕЩИ СЪПКИ⁷⁸

Изборът на г-жа Марковска освети някои тревожни практики при разпределението на делата и конституирането на съставите, последна инстанция, във ВАС. Този въпрос беше поставен в журналистически публикации, а ССБ и шест други НПО поискаха от ВСС незабавна проверка, защото, ако твърденията се верни, това поставя в опасност вътрешната сигурност на страната – върховенството на закона е застрашено, както спрямо всички граждани, които водят дела пред ВАС, така и спрямо защитата на политическата система в ситуация преди парламентарни избори и защитата на обществени икономически интереси.⁷⁹ ВСС отказа да извърши такава целенасочена проверка под предлог, че темата за случайното разпределение на делата е включена в годишната му програма за 2013 г., т.е. предстои да се занимава с нея, на общо основание.⁸⁰

Също толкова значим е и последователният отказ на ВСС да даде адекватен отговор на призивите на НПО за проверка на начина на разпределение на делата във ВАС. В този контекст не може да не се прави връзка и с факта, че част от най-съществените комисии на ВСС, чиято дейност пряко засяга независимостта на съдебната власт, са оглавени от представители на парламентарната квота в органа.⁸¹

Статия „Компютър казва кой магистрат кой казус ще реши”⁸²

Кой следовател, прокурор или съдия ще разследва престъпление и ще прочете присъда, кой съдия ще реши спор между граждани или между фирми, определя компютър, за да няма съмнения за предришеност.

След препоръки на Европейската комисия делата да се възлагат на магистрати на случаен принцип, правилото е записано в съдебния закон и стана задължително в средата на 2007 г.

Преди това във всички съдилища, прокуратури и следствени служби в страната е въведена компютърна програма, чрез която се извършва случайното разпределение на делата и преписките.

Тя е разработена и внедрена от администрацията на Висшия съдебен съвет. Не е инсталирана само в съдилищата, които вече ползват системата за управление на съдебните дела АСУД, разработена и внедрена със съдействието на Американската агенция за международно развитие (USAID). Тя не е сменена, защото са еднакви - и двете използват еднакъв алгоритъм на работа.

На практика случайното разпределение означава, че разследване на престъпление в Бургас например се възлага на следовател, когото компютърът е избрал случайно измежду всички следователи в града. Друг компютър - в прокуратурата,

⁷⁸ http://www.capital.bg/getatt.php?filename=o_1993457.doc/ Заместващият доклад на неправителствения сектор.

⁷⁹ ВАС е последната съдебна инстанция, включително по дела, свързани с оспорени изборни резултати. От него, в крайна сметка, зависи администрирането на европейските фондове и огромен обем публични ресурси.

⁸⁰ Обобщена оценка за състоянието на съдебната реформа и необходимите бъдещи стъпки – стр.7

⁸¹ Пак там – стр.14

⁸² <http://www.24chasa.bg/Article.asp?ArticleId=1239541>, В-к „24 часа”, 20.02.2012 г.

определя кой от всички местни обвинители ще го наблюдава. Влезе ли делото в съда, трети компютър казва кой от всички наказателни съдии в града ще го разгледа и ще прочете присъдата.

Когато става въпрос за спор между граждани или между търговци, пак компютър определя кой от всички граждански и съответно всички търговски съдии в съда ще се произнесе по него. Процедурата прилича на тото 2 - номерът на преписката или делото се вкарва в компютъра, той започва да върти имената на следователите, прокурорите и съдиите, на които може да се падне, натиска се бутон и на екрана се изписва името на магистрата, на когото казусът се е паднал.

В някои звена на Темида бутоната натиска лично шефът, в други - определен от него негов заместник, а в трети - посочен от него служител. В Софийския градски съд пък наказателните дела се разпределят от самите наказателни съдии - редуват се всяка седмица по график. Нетрадиционната практика е въведена от ексналичника на съда Георги Колев, шеф на Върховния административен съд, след сигнал на негов бивш вече колега до ВСС. Компютрите, чрез които се извършва случайното разпределение на казусите, са в деловодствата, където работят повече хора. Процедурата се заснема с камера. След като на монитора се изпише името на магистрата, на когото се възлага казусът, излиза протокол - с дата, час, номер на казуса, името на магистрата, на когото се е паднал, подпис. Той се слага в папката по казуса.

„Лазар Груев: ВКС ще тегли жребия за съдии пред медиите”⁸³

Проф. Лазар Груев подкрепи предложението мениджъра на медията Илиана Беновска направено до ВСС, с което се предлага публично и прозрачно да се демонстрира как се избират съдии по отделните дела. Той предложи демонстрацията да стане във ВКС. „Практиката на много върховни съдилища в Европа е, че те се оглавяват от публично известни личности и немалка част от тях са професори и хора с научни занимания”, обясни Проф. Груев. „Системата за случаен избор е законово положение и не беше въведена случайно. За мен основният проблем е, че трябва да се изработи ясен критерий за тежестта на делата. В момента тя разпределя делата единствено по бройки, а дело с дело са несъпоставими. Справедливостта в разпределението трябва да започне оттам”, добави Лазар Груев.

Коментар за случайното разпределение на делата на председателя на Софийския градски съд Владимира Янева.⁸⁴

Съдия Димана Йосифова като кандидат за съдебен инспектор изнесе пред депутатите обезпокоителния факт как в СГС се заобикаля случайното разпределение на делата. Жалбоподатели пускат много еднакви жалби в очакване една от тях да попадне на желания състав. Вярно ли е?

- Да, най-често това се прави по молбите за обезпечение. За един ден пускат 10 аналогични молби, гледат коя при кого ще се падне и така си избират съдия докладчик. Месец-два след като поех СГС, издадох заповед делото да се образува по молбата с най-малкия входящ номер. Да се следи всеки следващ и производството да се прекратява. Лошото е, че в компютърната ни система за разпределение на делата няма

⁸³ <http://www.cross.bg/1220187 - 11.06.2011> г.

⁸⁴ <http://www.legalworld.bg/show.php?storyid=26108> – 16.03.2012 г.

модул, който да следи за това. Ние можем да го установяваме в рамките на ден или седмица, но не повече. При редовия съдия идва молба и той, ако не знае, че има следващи, които трябва да се прекратят, се произнася с чиста съвест... Ще настоявам такъв модул да се направи.

Съдия Йосифова каза още, че случайното разпределение на делата не важи за промените в ръководствата на партии. СДС например ѝ била зачислена на нея за 12 години.

ВСС изобщо не се интересува от системата за (не)случайно разпределение⁸⁵

Системата за случайно разпределение на делата започна да навлиза в българската магистратура още преди 7 години, като гаранция за безпристрастно, обективно и бързо правораздаване. Нейната основна функция е на случаен принцип и без външна намеса да разпределя производствата между магистратите в съда, прокуратурата и следствието, така че да се постига еднаква натовареност и тежките процеси да бъдат равномерно поверявани на различните хора, включени в системата. На практика обаче се оказва, че по официално неизвестни причини случайното разпределение лесно може да се превърне в неслучайно по отношение на някои казуси и, колкото по-медийно известни са те, толкова по-често програмата започва да ги праща при едни и същи съдии. Особено отчетливо това се наблюдава в Софийския градски съд (СГС), който гледа най-шумните наказателни дела в страната – срещу депутати, високопоставени представители на изпълнителната власт и магистрати. За това пръв преди няколко години сигнализира на Висшия съдебен съвет (ВСС) съдия Иван Стойчев от СГС, според когото делата от особен обществен интерес се разпределят на едни и същи негови колеги, а други никога не получават подобни казуси. Сред странно предпочитаните от електронната система беше настоящият зам.-шеф на СГС Петя Крънчева. Съветът обаче така и не реагира. А този проблем е особено опасен, тъй като влияе негативно на и без това критично ниското доверие на обществото в съдебната власт, поставяйки под сериозно съмнение основните принципи на правосъдието – независимостта, безпристрастността и обективността на магистратите.

Зависимости: Неслучайното правосъдие на Върховния административен съд - Без случаен принцип за разпределяне на делата и формиране на съдебни състави извън правилата.⁸⁶

ЗСВ е категоричен: Разпределението на делата се извършва на принципа на случайния подбор чрез електронно разпределяне съобразно поредността на постъпването им (чл. 9, ал. 1).

⁸⁵ <http://www.mediapool.bg/%D0%B2%D1%81%D1%81-%D0%B8%D0%B7%D0%BE%D0%B1%D1%89%D0%BE-%D0%BD%D0%B5-%D1%81%D0%B5-%D0%B8%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%83%D0%B2%D0%B0-%D0%BE%D1%82-%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D0%B7%D0%B0-%28%D0%BD%D0%B5%29%D1%81%D0%BB%D1%83%D1%87%D0%B0%D0%B9%D0%BD%D0%BE-%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-news197503.html>

⁸⁶ http://www.dnevnik.bg/bulgaria/2012/10/29/1934745_zavisimosti_nesluchainoto_pravosudie_na_vurhovniia/

Това изискване на закона не се спазва във ВАС, тъй като там доста време на случаен принцип се избира само докладчикът. Останалите съдии в състава се посочват от председателя на отделението (при тричленките) или от председателя на колегията, тоест съответния зам.-председател на ВАС (при петчленните състави). Или, разбира се, от самия председател, ако желае.

Все пак има утвърдени, макар и неписани правила във ВАС, които да гарантират донякъде случайност на избора на съставите, но и те не се спазват. Според тези правила делото се разпределя от регистратурата според материята към съответната колегия и отделение. А от което отделение е докладчикът, посочен от компютъра, от същото трябва да са и останалите двама (съответно четирима) съдии в състава, като те се "класират" по старшинство и ранг, а председателят на отделението е и председател на състава.

Лавина от примери обаче сочи друго. Никога няма да отшуми във времето казусът, който най-крейщо илюстрира отрицанието на принципа за върховенство на закона: формирането на Петчленния състав по делото, което потвърди избора на Владимира Янева през декември 2011 за председател на Софийския градски съд (СГС). Само двама съдии в този състав бяха от "титულярното" VII отделение (докладчикът и председателят). Другите трима, които всъщност формират мнозинството, са от II и VI отделение. Каквито и обяснения да бъдат дадени (а не бяха дадени никакви и до днес), пак няма да се види правно основание за това формиране на състава, просто защото такова няма. (От останалите 6 съдии в VII отделение наистина 3-ма не могат да участват, тъй като са били в Тричленния състав по делото, но другите 3-ма нима едновременно са се разболели или вкупом са излезли в отпуск? Всъщност и датата 27 декември на това дело надали е случайно избрана... Ако е имало съдии в отпуск, всичко ще изглежда по правилата, без да има нищо общо с тях!)

Подобни примери са белязали участието и на самата Венета Марковска в разглеждането на дела като докладчик или председател на съдебния състав. От достъпната справка на ВАС се вижда, че зам.-председателката Марковска е била докладчик по 35 дела за периода октомври 2011 - октомври 2012 и по 58 дела в периода октомври 2010 - октомври 2011. По дело № 2180 /2010 г. по Закона за МВР например (който е материя на V отделение, Втора колегия), съдиите в Петчленния състав са от III; по дело №206/2010 (пак по Закона за МВР) са от IV. По дело № 12067 /2010 , разглеждащо спор по Закона за държавната собственост, в Петчленния състав влизат двама съдии от VIII отделение, един от I и един от IV. А по дело № 5837 /2010, отново по Закона за МВР, дори са "кръстосани" колегия и отделения: съдиите в Петчленния състав са от I и VIII отделение (които са в Първа колегия), докато материята Закон за МВР - повтарям, е на V отделение, което е в другата колегия! Защо Марковска проявява интерес да гледа дела на МВР не е ясно, забелязва се само, че обичайно оставя без уважение жалбите срещу заповедите на вътрешния министър.

ИТ системите в съдилищата започват да си "говорят" ⁸⁷

Висшият съдебен съвет (ВСС), използвайки Оперативната програма "Административен капацитет" (ОПАК), изготви проект на стойност 2 013 470 лева, с който да обнови информационните системи на органите на съдебната власт.

⁸⁷ <http://news.sagabg.net/it-sistemite-v-sdilishata-zapochvat-da-si-govoryat.html>

Първият проблем за решаване е, че в момента системите в съдилищата не могат да обменят данни помежду си. Вторият е, че няма добър контрол върху дейността на вещите лица. Третият засяга изготвянето на единен портал, през който всеки гражданин да се запознава със съответния съдебен акт, който го интересува. Четвъртата насока на работа по проекта е използването на електронния подпис в съдебната система.

Обновяване на съдебните информационни системи

В проекта на ВСС фирма Информационно обслужване ще обнови разработената от нея съдебна административна система “Съдебно деловодство”. Тя работи в съдилищата от 1998 г. От включените в проекта 146 съдилища в момента общо 115 са ползватели на системата, в това число 21 окръжни и 93 районни съдилища и един апелативен съд. Функционалностите, които ще бъдат заложили в развитието на системата, са автоматизираното разпределение на съдебните заседатели на случаен принцип и безхартиен обмен на данните между съдилищата при обжалване на съдебните актове, препращане на дела по подсъдност и препращане на дела поради конфликт на интереси. Заложени са също и възможността за автоматизирана подготовка на съдебните актове с пълно заличаване на личните и конфиденциални данни на лицата и публикуването им на централния уеб портал на съдилищата, както и електронен обмен на данни със специализираната система за мониторинг и контрол на дейността на вещите лица.

Има ли конфликт на интереси в новата ИТ стратегия за съда⁸⁸

Доклад на високо ниво слага край на централизацията, експерти го обвиняват в тенденциозност

Със смяната на министъра на правосъдието съдебната система е изправена пред ново начало. С идването си Миглена Тачева поръча да се изготви доклад за състоянието на информационните системи в правораздаването. Докладът беше представен на специално заседание на Висшия съдебен съвет на 14 декември м.г., а по-миналата седмица - на среща за развитието на ИТ в съдебната система, която се проведе в Съюза на юристите в България с представители на Министерство на правосъдието, Министерство на отбраната, Висшия съдебен съвет, Върховна касационна прокуратура и Национална следствена служба. Резултатите от доклада показват, че централизираното финансиране в размер на милиони евро на ИС за съдебната система не е постигнало своите цели и в доклада се препоръчва да се даде на съдилищата свобода сами да изберат система, с която да работят. Тя обаче ще трябва да отговаря на определени стандарти, които тепърва ще се изготвят.

Докладът, изготвен от Владислав Христозов, Димитър Симеонов и Любомир Димов, разделя внедрените в съдебната система ИС на две категории – донорски и пазарни.⁸⁹ Характерно за първата категория е еднократното централизирано заплащане за създаване на софтуера, който след това може да се използва в цялата съдебна система. Развитието и поддръжката са обект на отделно договаряне и ново заплащане. Пазарните ИС са вече съществуващи на пазара системи, за които отделните съдилища заплащат месечна сума за използването им, включително за поддръжка и развитие.

В категорията на донорските системи попадат Docuware - Хюлет Пакард, АИС „Бюра съдимост” - Индекс, СУСД – Сименс, които съгласно договор по програма Phare би трябвало от три години да са внедрени в цялата съдебна система, а също и

⁸⁸ http://www.infoweek.bg/tab_it/it.php?show_category=2&show_sub_category=1&id=1182

⁸⁹ Курсивът наш.

финансираните от USAID Lawchoice и АСУД - Латона. Със собствени средства съдилищата заплащат използването на системите EMSG Паралел - Кодинов, САС - Информационно обслужване срещу 180 лева месечно на съд, Темида 2000 Съдебно изпълнение и Темида 2000 Съдимост - Еди Чакъров срещу 30 лева на съд месечно.

Генералният извод, направен в доклада е, че *„централизираното финансиране на създаването на ИС води до разхищение на средства, създаване на некачествени системи, проблеми с внедряването, поддръжката и развитието и като цяло – до липса на работеща информационна структура на съдебната власт”*.

По тази причина препоръката на консултантите, изготвили доклада, е *да се спре централизираното финансиране на ИС в съдебната власт, средствата, получени от външни донори за централизирани ИС, да се пренасочат за други нужди на съдебната система, а пазарът на ИС за съдебната система да се стимулира, като се даде срок на съдилищата да внедрят някоя от наличните системи. Консултантите препоръчват още да се разработят стандартни протоколи и формати за обмен на данни между отделните ИС в държавната администрация.*

Хаос и мега-харчове царят при системите за управление на съдебни дела⁹⁰

Четири различни системи за управление на съдебните дела се борят за пазар в родната съдебна система. За разлика от други сфери, тук многообразието създава повече затруднения и хаос, отколкото ползи за потребителите.⁹¹

САС “Съдебно деловодство” на ИО Съдебната административна система (САС) “Съдебно деловодство” на Информационно обслужване АД е разработена от варненския клон на държавната фирма. Предназначена е за автоматизиране дейността на магистрати и съдебни служители в различните колегии/отделения на районните, окръжни и апелативни съдилища. Софтуерът е проектиран и разработен със сътрудничеството на магистрати и съдебни служители, подчертават от Информационно обслужване. В системата са заложили както разпоредбите на действащото законодателство, така и опитът и утвърдената практика в различни съдилища. От Информационно обслужване – Варна уточниха, че СУБД е INTERBASE WI-V 4.2 и по-висока, като принципно няма проблеми тя да бъде заменена с Oracle. САС "Съдебно деловодство" е внедрена в 15 окръжни съдилища - Варна, Шумен, Търговище, Перник, Сливен, Ямбол, Кюстендил, Силистра, Разград, Добрич, Пловдив, Пазарджик, Видин, Хасково, Стара Загора, както и в 11 районни съдилища - Варна, Провадия, Първомай, Видин, Пазарджик, Кубрат, Шумен, Ямбол, Разград, Търговище, Перник. Софтуерът обслужва и апелативния съд в град Варна.

LCMS на USAID и Latona Legal Case Management System бе завършена и официално представена през 2004 година. Разработена е от Latona Development като част от Проекта за развитие на съдебната система на Американската агенция за международно развитие - USAID. Стойността на програмния продукт е над 250 000 долара, отделно от това USAID оборудва с хардуер за над 1 млн. долара съдилищата, които я ползват в момента. Системата стъпва на Lotus Domino - база, която е предпочетена заради добрите си възможности за гарантиране на сигурност. Case Management System позволява доработване, т.е. да бъдат добавяни допълнителни модули с функционалности според желанието на отделното съдилище.

⁹⁰ http://computerworld.bg/9869_haos_i_megaharchove_caryat_pri_sistemite_za_upravlenie_na_sadebni_dela.0

⁹¹ Курсивът наш.

Специално координационно звено в рамките на Проекта обаче се грижи за синхронизирането на работата по доработването, така че да се гарантира съвместимост между инсталациите в отделните съдилища. С нея си служат: апелативните съдилища в София и Пловдив; окръжните съдилища в Благоевград, Смолян, Шумен, Враца, Габрово, В. Търново, Кърджали; - районните съдилища в Г. Делчев, Чепеларе, Севлиево и др. LCMS е разработена със съдействието на членове на Висшия съдебен съвет и при анонсирането ѝ бе горещо препоръчана от ВСС.

Съществуването на толкова различни системи за деловодство в съда крие повече рискове, отколкото ползи. Не защото е лошо да се автоматизират съдебните процедури и да се цифровизират документите по делата. Проблемът е по-скоро в това, че рано или късно информационните системи на съдилищата ще трябва да се интегрират помежду си и делата да преминават автоматично от ИС на една инстанция в ИС на друга. Ако в различните съдилища функционират различни системи, това или ще е невъзможно, или ще може да се случи с цената на големи разминавания и загуби на информация. За момента няма яснота дали и как една от всички системи ще бъде наложена на съдилищата. След подкрепата си за системата на USAID Висшият съдебен съвет мълчи по въпроса какво ще препоръчва на съдебната система след появата на разработката на Siemens Business Services. Запознати коментират, че ако отчетността по делата се централизира в посока ВСС, ще се наложи използването на LCMS, а ако то е в посока Министерство на правосъдието, ще бъде лансирана системата, която се прави в момента по търга на МП за компютризация на съдебната система. ... и с парите

Съдии: Всички съдилища със случайно разпределение⁹²

Елка Пенчева от Инспектората към ВСС посочи, че при първите проверки инспекторите установили, че невинаги се прилагат индивидуални протоколи, както и случаи на ръчно манипулиране, без да е посочено причина за това. Тези пропуски са били преодолени, каза Пенчева. Тя посочи, че председателите на съдилища не следят за редовността на постъпилите дела и не образуват книжата в дела, на основата, на които да определят докладчика. Така се създава възможност за заобикаляне на принципа, посочи тя. Заради такъв проблем има дори уволнен съдия. Тази практика е установена от 2008 г., но все още не е преодоляна.

Докладчикът по делото се определя винаги, чрез случайно разпределение, съобразно реда на постъпване, казват от Инспектората. Елка Пенчева посочи обаче, че деловодната система не е интегрирана и входящият номер ръчно се вписва в системата от председателя. Така във Варна те се натъкнали на случай, при който председателят ръчно е трябвало да вкара 119 10 - цифрени номера. "Така се създават предпоставки за неволни грешки. Не можете да си представите какъв каторжен труд е това", каза инспекторът.

Според нея принципът за случайно разпределение доведен до край той всъщност създава абсурди. Основната цел е да се търсят случите, в които наистина е допустимо и се налага изключването на този принцип, каза тя. Така например от системата се изключват съдии за определен период от време, ако разглеждат сложни дела. Това,

⁹² <http://www.economynews.bg/%D1%81%D1%8A%D0%B4%D0%B8%D0%B8-%D0%B2%D1%81%D0%B8%D1%87%D0%BA%D0%B8-%D1%81%D1%8A%D0%B4%D0%B8%D0%BB%D0%B8%D1%89%D0%B0-%D1%81%D1%8A%D1%81-%D1%81%D0%BB%D1%83%D1%87%D0%B0%D0%B9%D0%BD%D0%BE-%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-news25823.html>

според Пенчева, е рационално, но има два проблема - единият от тях е, че ако съдия се включва по – късно, системата натрупва дела. Друг случай е да се изключват съдии за период 1 седмица преди годишната си отпуска и една седмица преди да се върнат вече е включен. Има изключване и на съдия, на когото са се паднали 7 или повече дела от един и същи вид. Това става с ръчно манипулиране. *"Не знам как е проследено това, но останалите дела над 7 ръчно бяха разпределени"*, каза инспекторът. От ИВСС с изненада констатирали, че имало съдилища, в които докладчикът се определя чрез теглене на жребий или, чрез заповеди на комисии. Елка Пенчева изтъкна, че това вече е преодоляно.

VII. Методология на гражданското наблюдение

Методиката на Системата за гражданско наблюдение, използвана от екипа, ангажиран с проекта е резултат от сътрудничеството на гражданска коалиция от авторитетни американски организации - „Адвокати от Минесота за човешки права” и „WATCH”. Българският вариант на гражданското наблюдение е разработен от Институт „Отворено общество” през 2004г. Методиката е използвана и усъвършенствана в продължение на седем години по предишни проекти на Центъра на НПО в Разград, осъществени в периода 2004-2011 година.

В периода 2007-2009 ние обогатихме инструментариума на наблюдението от 2004-2005 година. Доброволците попълваха изготвени от наши експерти анкетни карти за наблюдение, които бяха универсализирани за целите на мониторинга. Чрез тях впечатленията на наблюдателите за публичния образ на съда постъпваха при нас ясно систематизирани, тематично насочени и концептуално свързани. Емпиричните резултати бяха анализирани от гражданска консултативна група, съставена от експерти юристи, психолози, журналисти, социални работници. Изводите бяха обобщени в тримесечни доклади за напредъка на съда, които периодично представяхме на магистратите от наблюдаваните съдебни райони и на медиите. Организирахме публични форуми за обсъждане с най-широко гражданско участие, в което специално поканяхме магистрати, съдебни заседатели, съдебни служители, институции и ключови фигури.

През 2010-2011г. осъществихме първия национален проект за гражданско наблюдение на 20 съдилища в Северна България, което е нов етап в развитие на методиката за мониторинг. Проектът имаше за цел да подобри отчетността, прозрачността и етиката в съдебната система в България чрез механизъм за успешно гражданско наблюдение на съда на национално ниво.

От 2011 до 2013 година се реализира втори национален проект за 24 съдилища в Южна България, което е продължение на гражданското наблюдение на съда в Северна България. До момента мониторингът е осъществен през месеците януари-март, март-май и октомври-декември 2012 година. С него са ангажирани 80 специално обучени за целта доброволци, които проследиха включените в разработката теми. Те отразяваха впечатленията си в стандартни карти за оценка, изработени за целите на проекта и съобразени със спецификата на наблюдаваните дейности и процеси в съответните съдилища и в съдебната система у нас като цяло.

Обекти на гражданското наблюдение са окръжните съдилища в градовете Благоевград, Кюстендил, Пловдив, Пазарджик, Стара Загора и Хасково; районните съдилища в градовете Асеновград, Велинград, Димитровград, Дупница, Карлово,

Кърджали, Пазарджик, Перник, Петрич, Пещера, Пловдив, Разлог, Стара Загора, Свиленград, Чирпан, Хасково.

Наблюдението в трите групи обхваща обща територия от 35830.85 кв. км. с общо население от 2 248 305 души в 71 общини в три съдебни окръга в рамките на Апелативен район – София, на юг от столицата, съдебните райони на Окръжен съд - Пазарджик и Окръжен съд - Пловдив⁹³ и съдебните райони на Окръжен съд – Стара Загора и Окръжен съд - Хасково.

№	Съд град	Територия (кв.км)	Население	Брой общини
1	ОС Благоевград	6449,5	323552	14
2	ОС Кюстендил	3084,3	136686	9
3	РС - Разлог	506,47	54381	4
4	РС Дупница	329,06	44988	6
5	РС Перник	477,4	97181	2
6	РС - Петрич	650,13	54006	1
7	ОС Пловдив	5972,89	683027	17
8	ОС Пазарджик	4400	275548	11
9	РС Асеновград	1100	82540	3
10	РС Карлово	1040,47	67960	1
11	РС Пещера	557,549	34691	3
12	РС - Велинград	782,97	43420	2
13	ОС - Стара Загора	5 151,10	333 265	5
14	ОС Хасково	5543	246238	9
15	РС - Димитровград	568	53557	1
16	РС Кърджали	3209	152808	4
17	РС Свиленград	700	23004	2
18	РС Чирпан	522,9	21637	2
Общо:		34 287,19	2 248 305	71

*Забележка: Общата площ, население и общини са в обхвата на областите Кюстендил, Благоевград и Перник. Съдебните райони на Окръжен съд – Благоевград и Кюстендил включват в обхвата си територията и общините на три от наблюдаваните районни съдилища. Районен съд – Перник е в състава на съдебния район на окръжния съд в същия град.

*Забележка: Общите площ, население и общини са в обхвата на областите Пловдив и Пазарджик. Съдебните райони на Окръжен съд – Пловдив и Окръжен съд - Пазарджик включват в обхвата си територията и общините на четирите наблюдавани районни съдилища.

*Забележка: В съдебен район на Окръжен съд - Стара Загора включва Районен съд - Чирпан; В съдебен район на Окръжен съд - Хасково включва Районен съд - Димитровград и Районен съд - Свиленград; Районен съд - Кърджали е част от съдебен район Кърджали.

1. Данните за територия са от страниците на съответните общински администрации: Областна администрация - Стара Загора - <http://www.sz.government.bg/page.php?id=11>; Областна администрация - Хасково - <http://hs.government.bg/index.php>; Областна администрация - Кърджали - <http://www.kj.government.bg/>

2. Данните за население са от страницата на НСИ - <http://www.nsi.bg/otrasal.php?otr=19>

⁹³ <http://censusresults.nsi.bg/Census/Reports/2/2/R1.aspx?OBS=PDV13> – статистиката на населението е по данни от последното преброяване през 2011 на Националния статистически институт

3. Данните за броя на общини са от страниците в съответните съдилища, броят е за всички съдебни райони: ОС - Стара Загора - <http://www.osstz.com/>; ОС - Хасково - <http://okrsud.haskovo.net/?module=main&action=list&prefix=REGION>; РС -Димитровград - http://www.rs-dimitrovgrad.com/?sid=forensic_district; РС - Кърджали - http://www.regcourt-kj.com/index.php?option=com_weblinks&view=category&id=19%3Aother-resources&Itemid=28; РС - Свиленград - <http://rs-svilengrad.haskovo.net/raion.html>; РС - Чирпан - http://www.ch-court.org/ch_area.htm.

4. Общите данни са само на Стара Загора, Хасково и Кърджали, защото в тези три съдебни района се включват останалите съдилища.

Основните теми за гражданско наблюдение са:

1. Етично поведение и конфликт на интереси

- а. Закон за предотвратяване и установяване на конфликти на интереси;
- б. Кодекс за етичното поведение на българските магистрати.

2. Разпределение на постъпилите съдебни дела на принципа на случайния подбор чрез електронна програма и публикуване на съдебните актове на електронните страници на съдилищата;

3. Отчетност, публичност и прозрачност

- а. Съдържание на интернет-страници на съдилищата - степен на достъп и визуализация на информация за дейността на съда и съдебните дела;

4. Правосъдие за деца/Младежко и детско правосъдие

- а. Закон за закрила на детето;
- б. Семейен кодекс;
- в. Закон за защита от домашно насилие;
- г. Указ за борба с дребното хулиганство;
- д. Закон за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни.

С подкрепата на Фондация „Америка за България”

Фондация „Америка за България” подпомага развитието и растежа на динамичен частен сектор в полза на свободна и демократична България. Основана през 2008 година, Фондацията е наследник на Българо-американския инвестиционен фонд, създаден от Правителството на САЩ чрез Американската агенция за международно развитие. Грантовете, които Фондация „Америка за България” предоставя, продължават отношенията на доброжелателство и приятелство между народите на САЩ и България.